

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

A Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-muzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bács-megyei, Baja városi, brassói, belső-szolnokmegyei, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordái, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletek s a kolozsvári márczius 15. állandó bizottság hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Inczédy Sámuel nyug. ezredes elnök, Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes alelnökök, Esterházy Miguel gr., Fináli Henrik dr., Gáman Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br., Kőváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szász Gerő, Szabó Sámuel.

SZERKESZTETTE ÉS ÖSSZEÁLLITOTTA:

KUSZKÓ ISTVÁN,

az ereklye-muzeum öre.

MUNKATÁRSÁK:

Bánffi-Hunyadról: Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Benedek Elek, Bethlen Miklós gr. id., Degré Alajos, Gelich Richárd, Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Horváth Boldizsár, Irányi Dániel, Jakab Elek, Jókai Mór, Károlyi Gábor gr., Kreith Béla gr., Pulszky Ferencz, Szász Róbert, Szinnyey József id., Tisza László, Torma Károly. **Deésről:** Kádár József. **Kézdi-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Csernátoni Gyula dr., Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Gyalui Farkas dr., Hegyesy Vilmos, Hory Béla, Jékey Aladár, Magyary Mihály, Máyer János, Sebesi Samu, Veress Endre. **Losoncziól:** Kováts Sándor. **Maros-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagy-Sajórról:** Sebestyén József. **Nagyváradról:** Hegyesi Márton. **Nyiregyházáról:** Krudy Gyula. **Szamosujvárról:** Mártonffy Lajos dr. **Sepsi-Szentgyörgyről:** Várkonyi Endre. **Székely-Udvarhelyről:** Ugron Gábor, Vajda Emil dr. **Tordáról:** Borbély György. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hozzá a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, hosszú-utca 8. szám.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál).

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ara negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól kezdve megrendelhető.

TARTALOM :

Honvéd-egyletek. K.-tól	Oldal 101
Okmánytár:	
Teleki Sándor jelentése a pénzügyminiszteriumhoz 1849-ben. — Nagy-Enyed pusztulásáról. Czetz alezredes levele 1849. január 9-ről	102
Emlébeszéd Klapka György felett	102
Tárcza:	
Gróf Teleki Blanka élete. Tokaji Irmától	103
Az emigrációból: (Menekülés külföldre. — Érintkezés Jósika Miklóssal.) Fonet Kornél 1848—49-iki honvéd őrnagy, volt ezredes az észak-amerikai hadseregben	104
Levelezés:	
Nagy-Váradról. Hegyesi Márton. — Diószadról. Szabó Pál, h. hadnagy. — Tordáról. (Napiparancskönyv 1849. április 30—július 28-ig.) Nesselfeld Miklós, T. v. főjegyző	106
Honvéd-egyletek köréből:	
A honvédek országos gyűlése. — Kivonulás Klapka György sirjához. — Egy minta honvéd-egylet. (A brassói honvéd-egylet egy éve.) — A brassói honvéd-egylet közgyűlése május 29-én	107—108—109—110
Szemle:	
Ihászti útközet. — Mártonfalusy Elek visszaemlékezései	110
Irodalom:	
Életem és emlékeim 1828—1890. Irta Koós Ferencz. — Petőfi-muzeum	110—111
Adományok az 1848—49. orsz. ereklje-muz-nak	111
Különfélek:	
Berde Mózesről. — Közlemények az emigrációból. — Honvédek arcképe az ereklje-muzeumban. — Az	

1848—49-iki szabadságharcunknak a fővárosi vigadóban levő muzeuma. — A szabadságharc zenéje. — Bihar megye zászlója. — A szabadságharc egy hősnője nyomorban. — A nő-honvéd temetése. — Rovott előéletü 111—112

Szerk. üzenetek 112

Jelen számunk néhány napot késétt a miatt, hogy az első szám újból történt kiadása hátráltatta ennek ki nyomtatását. Az első számot most már mindazoknak megküldöttük, a kik azt még nem kapták. A kinek netán kezeihez nem jutott, kérjük 14 napon belül reklamálni. Értesítjük egyúttal lapunk barátait arról is, hogy most már az első számtól kezdve 300 példány áll rendelkezésre lapunk minden egyes számából és így ujonnan érkező előfizetőknek meg tudjuk küldeni az összes eddig megjelent példányokat.

Kiadóhivatalunk felkéri a lap barátait, hogy a nyári szünidők alkalmával fürdőzők, kaszinókban, körökben, asztaltársaságokban, kávéházakban, vendéglőkben lapunk megrendelésére hathatós befolyásukat érvényesíteni sziveskedjenek, hogy a T. L.-at Magyarország minden pontján ismerjék és olvassák s így a lap teljesebben megfelelhessen annak a feladatnak, a melynek megoldására a zászlója alá csoportosult hazafiak támogatása mellett fél-év óta oly szerencsével indult.

A kiadóhivatal.

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza
KOLOZSVÁRT.



a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utcára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főtérre, a goth székes-egyházra és három főutcára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

F. Mérsékelt szoba-árak. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgáltat-ra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely hálok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-muzeum öre.

A lapszellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-muz. öre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, hosszu-utca 3. sz.

Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Honvéd-egyletek.

(K.) A „hivatalosan elfogadott“ honvéd-névkönyvben nyolczvanhárom honvéd-egylet van az országban. Ennek a nyolczvanhárom honvéd-egyletnek 1890-ben még 29.999 tagja volt. Átlag tehát 350—360 tagja van ma is egy-egy testületnek. Olyan tekintélyes szám ez, a melynek ha csak 5 százaléka fejt is ki mindenik testületben az egyleti tevékenység terén akciót, egyrésről teljesen felkarolhatja az egylet a honvéd bajtársak érdekeit, másrésről pedig multjoknál, koruknál fogva a tagok testületi megjelenésükkel mindenütt tiszteletet szerezhetnek a honvéd-névkönyvnek.

Az öreg honvédek összetartása: koronkénti ünnepélyeken, szertartásokon való együttes megjelenése a fiatalabb nemzedék szívében felkelti a nagy napok iránti kegyeletet, azok eszméi iránti lelkesedést. A nagy eszmék egykori zászlóvivőinek összetartása például is szolgál egyúttal a fiatalabbaknak arra, hogy a haza szent ügyeért miképpen lehetett a multban és miképpen lehet, ha szükséges, a jövőben csodával határos feladatokat megoldani, vezéreszméket diadalra juttatni.

Fájdalom, a honvéd-egyletekben meg van lazulva az összetartás, kiháló félben van a testületi működés. A nyolczvanhárom honvéd-egylet közül alig egynehány felel meg a feladatának. A többi alig cselekszik valamit, vagy éppen nem csinál semmit.

Fájdalmasan esik ezt szemlélni azért, mert ennek mind a szegényebb tagok, mind a nemzeti ügy, melyet szolgálni minden honvédnek utolsó lehelleltéig erkölcsi kötelessége, egyaránt kárát vallja.

Sok esemény, ok és körülmény befolyt arra, hogy a honvéd-egyletekben meglazuljon vagy elhaljon a testületi működés.

Nem czélunk itt elősorolni azokat az okokat s nem is szükségesek, mert a kik hivatta vannak változtatni az állapotokon, azok úgy is tudják azokat.

Három körülmény folyhat be arra, hogy a honvéd-egyletekben a testületi szellem új lendületet nyerjen és élénküljön.

1. A honvéd-egyletek közp. bizottsága rendezze úgy a dolgát, hogy koronként egyik-másik tagja ránduljon le vidéki egyletek felkeresésére. Ott vegye számba az egyleti életet, hasson az ügy szabatos menetére személyes befolyással, tegyen egy kis körültekintést a honvédek között, vegye figyelmébe azoknak az anyagi állapotát, a tényleg segélyre szorultak kéréseit intéztesse el haladéktalanul.

Mindez sokkal többet érne azoknál a rengeteg körmondatokba szedett cirkuláréknál, melyeknek átolva-ása is annyira kifárasztja az öreg bajtársakat, hogy elintézésével már nincs is kedvök bibelődni.

2. A honvéd-gyűléseket, a mint Krudy Gyula ajánlotta lapunk 1. számában, évről-évre vidéken kell tartani.

3. A honvéd-egyletek vegyenek fel testületük kebelébe lelkesedni és dolgozni tudó jelesebb férfiakat a bizottságokba és a titkári, jegyzői állásokra az újabb, fiatalabb nemzedékből.

A 48-as férfiakban meg lehet a cselekvés iránti jóakarát s a tények megvitatásához megkivántató helyes ítélet, azonban a kor legtöbbitől már megtagadta a határozatok gyakorlati kiviteléhez szükséges munkához megkivántató erőt. Ez fiatalabb férfiaknak a feladata. Ezt ilyenekre kell bizni. Lapunk 9. számában erre nézve már tettünk is ajánlatot. A brassói honvéd-egylet tényleg választott is kebelébe munkatársaink sorából egy kiváló erőt.

Pedig a brassói egylet minta-egylet, a mi a testületi működést illeti. Ma közöljük közgyűlésének lefolyását részletesen. Figyelmébe ajánljuk a társ-egyesületeknek s azt óhajtjuk, hogy a működés mindenütt oly intenzív legyen, mint Brassóban.

Okmánytár.

Teleki Sándor jelentése a pénzügyminiszteriumhoz 1849-ben.

Lapunk egyik dolgozótársa: dr. Gyalui Farkas, Pap Kristófnak főtéren levő üzletében egy 1849-ből való hivatalos katonai könyvben, melyben több érdekes rendelet és levél van a szabadságharcból, ráakadt többek közt Teleki Sándor grófnak egy érdekes és történelmi becses bírói jelentésére. Ez a jelentés Kolozsvárról 1849. július 6-áról van keltezve s Teleki a pénzügyminiszteriumhoz intézte, azután, hogy Bem 1849-ben kinevezte főfelügyelőnek. Az ezredes a maga férfias nyíltságával leplezetlenül föltárja az erdélyi hadsereg helyzetét a pénzügyminiszterium előtt. Épen az, hogy e jelentésben az erdélyi hadsereg akkori ellátásának s felszerelésének állapotáról van szó, teszi fontossá ezt az okmányt. Lapunk megteszi a szükséges lépéseket arra, hogy az a könyv, melyben e jelentés másolata megvan, az 1848—49. ereklye-muzeumba kerüljön. Hisszük, hogy Pap Kristóf, az ereklye tulajdonosa, ki különben sem veheti hasznát ez irásoknak, készséggel átengedi azokat muzeumunknak.

A Teleki Sándor érdekes jelentése a következő:

A *pénzügyminiszteriumnak*. Bem altábornagy ur úgy akarván, kötelességemnek véltem az erdélyi Hadsereg főfelügyelőségét elvállalni, erős akaratom mindent elkövetni, hogy a hadsereg jól ruházva, czélszerűen fegyverezve, s rendesen élelmezve legyen. Az ügyvitelben rendet, és lelki esmeretes gazdálkodást akarok, s reményem, óhajtásomat valósíthatom is, ha az erre elkerülhetetlenül szükséges eszközök megadatnak.

A legnagyobb baj, „hogy a hivatal adóssággal szállott rám.” Adósok vagyunk a felszereléshez szükségelt ruha és fegyvernemükért 100 ezren felül, élelmi czikkékért szinte annyival. Az ellenség előtt álló zászlóaljaink egy része június hóra, tisztjeink nagyobb része két-három óra nem kaptak zsoldot.

Itt Erdélyben alig van nagy tőkepénzés: — hosszabb időre hitelezhető kevés. A kereskedő, ha az előbbi szállítmányért nem fizettetik, úgy vállalkozásra képtelen. A mesterember e nélkül nem dolgozik. A természet nem ad — nem adhat hitelbe, mert ha az általános pusztulásból megmentett kevés maradék-gabonájáért pénzt nem kap, éhen kell meghalnia.

A raktárainkban volt élelmi szerek, a hosszas havasi és fehérvári táborozás által teljesen elfogytak — részben még kifizetve sincsenek — s már felemésztek. Az öltönyök egy része már el is van viselve, míg kelméje még mindig fizetetlen.

Mit mondjak az elégtelenségről, mely a zsold elmaradásaért a katonaság soraiban kítör?

Ujabb beszerzéseket szükség tennünk, de hogy ez lehetetlen ne legyen, hogy a hátramaradt zsoldot s hogy az árjegyzékeket fizethessük, 500 ezer ezüst forintra van szükség. Elkerülhetetlen szükség, kérem ezen mennyiségnek utalványozását s haladék nélküli elküldését megrendelni. Az idővesztés veszedelemmel jár.

A jövődő Isten kezében van. A sikerről senki sem biztosíthat. Tudom, a pénz nem minden s közvetlenül azzal az ellenséggel megnyerni nem lehet; de azt is tudom, hogy ha a hitelezőket ki nem elégíthetjük, azon kívül, hogy a hadsereg, melynek verekedni kell, nélkülözésben szenvedend, a kormány hitele csökkenteni, a bizadalom benne fogyni s elveszni fog, s azt merem mondani, hogy ezen esetben az itteni körülmények közt hazánk megszabadítása, fajunknak a kiirtástól megóvása, nemcsak nehéz, de sőt kétségessé válhatik.

Ennélfogva határozott egyenességgel őszintén kijelentem, hogy tiszteletteljes kérésemnek megtagadása esetére, hivatalos helyemet rögtön elhagyom, képes nem lévén s nem is akarván a célra szükséges eszközök megadása nélkül hivatalos kötelességért felelősséget elvállalni és vinni.

A hadsereg havonkénti folyó szükségeire megkivántató pénzmennyiség kimutatását, a mint csak a most elfoglalt hivatali állásomban magamat tájékozandó, s az ellenséges berohanások által előidézett zavarok engedik — időnkint felterjeszteni kötelességemnek ismerendem. — Kolozsvár, július 6-án 1849. *Teleki Sándor* ezredes.

Nagy-Enyed pusztulásáról.

(E levél eredetijét Dániel László aradmegyei pénztárnok adományozta a muzeumnak.)

34-ik szám.

Czetz Alezredestül.

Országos telyhatalmu Kormánybiztos Beöthy Ödön Úrnak Thorda, Január 9-én 1849.

Kolozsvárt.

Mit jöslottam megtörtént — N.-Enyedet az Oláhok ma éjszaka lángmartalékává tevék, leöldösvén egyszersmint minden embert, férfit, nőt, gyermeket, mellyeket még az utzákon találtak. Nekem más teendőm nem maradt, mint az, hogy azokat, kik talán elbúva még ott találatnának, megmentsem; mi végre egy fél századot küldök kocsikon oda. Így legalább az emberiség követelességének megfelelek, — hogy mit vesztettünk katonai tekintetből, azt telyhatalmu biztos Úr és az illetők mely belátásu megítélésöknek hagyom át — midőn ezen valóban sajnos eseményről követelességemnél fogva értesiteném.

Kérem egyszersmint telyhatalmu biztos Urat, legyen szives szerencsétlenek irányában ismert kegyességénél fogva a boldogtalan leégettek számára egy subscriptiot, vagy másféle felsegitő intézkedést megindítani, hogy legalább első szükségeiket fedeshessük. Mi itt a mit tehetünk, megtesziünk.

Czetz, alezredes.

Emlébeszéd Klapka György felett.

Feledhetetlen tábornokunk temetését illető intézkedéseket többféle magyarázattal kísérték a lapok. A beszédek kik által leendő tartásának ügyét is többrendbeli észrevételekkel kísérték annak idején. Mi a tények elmondásán kívül tartózkodtunk e tekintetben minden kommentártól mindaddig, míg az intézkedések körülményei megvilágítva nincsenek. Lapunk munkatársa: *Degré Alajos*tól ma megkaptuk a sirnál elmondott beszéd hiteles szövegét egy levél kíséretében, mely a beszédekre vonatkozó dolgot hívilágításban tünteti elő. Mind a levelet, mind a beszédet, melyet a multkor mi is a könyomatos után közöltünk, hiteles szövegében itt adjuk:

Váczy-Pappölgye, 1892. jun. 12.

Mélyen tisztelt ezredesem, kedves barátom!

Nem akarom felidézni a sok kellemetlenséget s méltatlan támadást, mely az orsz. honv.-egylet közp. bizottságára zúdult a halhatatlan tábornok Klapka György temetésekor. Ezekre hiven s kimerítően megfelel Tisza László jelentése. Csak tudatlanság vagy roszakarat vádolhatta a közp. bizottságot mulasztással.

A bizottság megbizta volt Tisza Lászlót az emlékeszéd, engem pedig a búcsuztató megtartására. Még az nap este 9 óra után a függetlenségi kör két küldöttje jött hozzám azon üzenettel, hogy a kör értekezlete Eötvös Károly képviselőt bizta meg a sirnál szónokolni. Én készséggel beleegyeztem, sőt kijelentettem, ha két beszédnél több nem tartható, helyemet oly kiténő szónok-

nak, mint Eötvös Károly, habozás nélkül átengedem. De mindenesetre keressék fel Tisza Lászlót még ma s közöljék vele ezen megállapodást.

Tisza határozottan kijelentette, hogy csak két beszéd tartható s Degré helyét át nem engedheti, mert ott csakis honvéd szólhat.

Reggel értesültem erről. Rögtön irtam Tiszának, hogy ha Eötvös nem szónokolhat, én sem beszélek, mert ilyen s ilyen ígéretet tettem. Délután a temetéskor rám parancsoltak honvéd bajtársaink s becsületbeli kötelességemmé tették, hogy én búcsuztassam el a nagy halottat.

A szertartás után hozzánk jött a könyvatos lap előadója s kérte beszédeink kéziratát, Tisza odaadta, nekem nem volt, megkértem az illető urat, másfél óra mulva fáradjon lakásomra, addig otthon leszek, leírom s átadhatom. Azt felelte, késő, mert ennek félóra mulva már munkában kell lenni. Így azután kénytelen volt beszéde-met emlékezet után közölni. Hát az bizony nagyon hiányosan s szaggatottan ütött ki, ámbár röviden, katonásan beszéltem, a közlés még rövidebben, még katonásabban adta, úgy hogy értelme alig maradt.

Hogy tehát a honvéd bajtársak, kik a végtisztesség adásnál jelen nem lehettek, tudják meg mit beszéltem, az 1848—49. Történelmi Lapok számára mellékelve küldöm közlés végett elmondott búcsuztatómat.

Isten áldjon — ölel hived *Degré Alajos.*

Megdicsőült hős hazafi!

Te a sirból, mi a sir szeléről üdvözljük egymást. Búcsunk nem örök búcsu, hisz mi, régi honvédek, félálabbal már mindnyájan ott vagyunk, hova Te végleg elköltöztél.

Te átlépted a rejtelem küszöbét az életből a halálba; lelked a végtelen szellemvilágban együtt van vértanu bajtársaidal s Istentől veszed erényeid s érdemeid jutalmát, mit e hazában megadni elmulasztottak, nemcsak, de haláloed után nem átállották hervadhatatlan bábéraidat megtépdesni s ravatalod csak küzdelem után volt méltó helyen felállítható.

Mint zsenge ifju hazáért s szabadságért lángoltál, az elsők közt rántottál kardot a nagy eszméért s utolsó voltál, ki azt hüvelyébe dugta. E kard* hiven elkisért sirodig.

E kard villogott kezvedben, valahányszor sereged élén — a halál eszméjének megvetésével rohantál előre, mindig csak előre; e karddal kezvedben vezetted honvédeidet győzelemről győzelemre; e karddal kezvedben arattad egyik diadalt a másik után. A végzetes napokban e karddal kezvedben vívtad ki sereged számára a katonabecsület s egyéni szabadság szentségét; e karddal vésted halhatatlan nevedet a világtörténelem érczlapjaira.

Mi, régi hived, megtört szívvel álljuk körül sirodát. Lelkünkben magasztos áhitat, ajkinkon szent ima s szemeinkben forró könyv áradoz, midőn meghatottsággal mondunk „Isten hozzád“-ot. A könynyel áztatott maroknyi földet szeretetünk, barátságunk s hűségünk zálogául dobjuk koporsódra.

Isten veled!

* Klapka György kardját az orsz. honv.-egyl. közp. bizottsága táviratilag kérte el a kassai muzeumtól a temetkezési szertartásra. Idején megérkezvén, a hős koporsójára helyeztetett.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

T Á R C Z A.

Gróf Teleki Blanka élete.

De Gerando Antonina jeles írónőnk tollából „Gróf Teleki Blanka élete“ cím alatt egy 82 oldalra terjedő csinos kis füzetet küldtek be hozzánk közelebből. A könyv a Légrádi testvérek kiadásában jelent meg. A füzet kiállítása nagyon csinos, nyomása tetszetős. Szép, nagy betűi kellemessé teszik az amugy is vonzó irálylyal irt könyv olvasását. Miután a könyvet nő irta s az szabadságharcunk egyik kimagasló nő tagjáról a „*Teleki Blanka kör*“ számára iratott, alábbi ismertetését lapunk egyik olvasónője tollából közöljük.

Átolvasásánál érdeklődésünket folyton lekötve tartja a finom színezéssel irt, szomorú eseményekben gazdag életrajz. Gr. Teleki Blankában a *De Gerando Antonina* fáradhatatlan szivessége folytán megismerjük a magas műveltségű lelkes magyar nőt, ki egyszersmint az 1851—57-ik évig tanusított hősies magatartása után méltán kiérdemli a magyar hősnő elnevezést. Irónőnk e művet a „Gr. Teleki Blanka kör“ számára, minden szép és jóra való buzdítás céljából irta.

Gr. Teleki Blanka Szatmármegye Hosszúfalva községében született. A szülők gr. Teleki Imre és gr. Brunswick Károlina mindent elkövettek arra nézve, hogy gyermekeik az igaz, lelki műveltségnek legmagasabb fokát elérjék. Hogy mennyire sikerült ez a jó szülőknek, eléggé tanusítja a többi közül kivált, páratlan jószágú, fenkölt szellemű Blanka nevű leányuk élettörténete, melynek legszomorubb időszaka a szabadságharcunkat követő évekre esik.

A festészetben való teljes kiképeztetése tekintetéből előbb Kolozsváron, majd Budapest, Drezda és Münchenben lakó rokonainál időzött. Élénk világot vet gondolkozás-módjára egy kis felelet, mit a Münchenben vele volt Leon Cogniet tanítójának sétaközben tett. Ugyanis egy kissé tulgazdagon festett, aranyozott kávéházi csarnok előtt menve el kérdé szeretett tanítványától: „hogy ha egy ily banalis helyet is így díszítenek ezen-tul, mi fogja ezután az előkelőt megkülönböztetni a többítől?“ „*Az egyszerűség*“ felelt Teleki Blanka.

1846-ban szive, s az a vágy, hogy hazájának tetteleg is javára legyen, ismét Budapestre hozták s itt saját költségén minta leány-nevelőintézetet nyitott. Csendes és áldásos működése félbe lett szakítva a 48—49-es országos mozgalmak által. Budapestről Debreczenbe, majd Nagyváradra vonult, utjában mindenütt annyi jót téve, a mennyit csak tehetett. *De Gerando Antonina* így írja ezt: „Teleki Blanka ezután Nagy-Váradra költözött, mert ide szólította a honleányt a kötelesség. Sok, sok sebesült feküdt ott ápolatlanul ezer nélkülözés között. Teleki Blanka maga körül gyűjtötte a lelkes nőket mind, és kintinően szervezte a betegápolást, saját kezével gyógyítva magyart és ellenséget, egyforma emberszeretettel, s magán vagyonából látván el a szűkölködőket mindavval, a mi nekik hiányzott. Mindezt a legegyszerűbb módon vitte véghez, mitsem gondolva halára vagy köszönetre. Teleki Blanka mindenüvé követte a magyar kormányt, mindenütt a szenvedők mentő anyyala volt.“ A szomorubb

napokban, mikor a magyar pénz be lett tiltva, a sok menekülő honvédet élelmi szerekkel, ruházattal, osztrák pénzzel látta el, „kik soha sem tudták meg, ki volt e kétségbeesett percekben az ő jótékony mentő szellemök.“

Lángoló hazaszeretete, mely ártatlan jótékony tettekben nyilvánult, szemet szurt az illető körökben, s 1851 év tavaszán haditörvényszék elé állították. A haditörvényszék egy Bilkó nevű tagja, ki főképp azt nem tudta megbocsátani Teleki Blankának, hogy vádjaitat mindig büszke nyugalommal, mondhatni megvető modorban utasította vissza, „három vádjalapot gondolt ki, melyek körül csoportosítá a többit. Az első volt a Teleki Blanka nevelő-intézete.

Mint hogy a grófnő azt egyedül hazafias szempontból állította fel s a hazafiasság Bilkó szeme előtt a legnagyobb bűnök egyike volt, ez a nevelő-intézet volt az egyik hünalap, mely miatt halálra lehetett ítélni a vádlottat. annál is inkább, hogy e „15 leánykából álló intézetből indult ki az egész forradalom 1848-ban, ez szórta az egész országban a márcziusi szabadságeszméket.“

Ez szóról-szóra így maradt a haditörvényszék ítéletében is!

A második vádpontot képezték azok az ifjúsági olvasmányok, remekművek fordítása, a mit Teleki Blanka pálfalvi magányában kezdeményezett, másokat is felszólítva e hazafias vállalatra. Ezt is úgy tüntette fel Bilkó, mint a forradalmi eszmék hirdetését.

A harmadik vádjalapot a grófnő által irt és a neki címzett levelek képezték, a melyekből Bilkó minden áron azt akarta kisütni, hogy Teleki Blanka Párisban élő nővérével és Lövey Klárával „összeesküvést szőtt, hogy új forradalmat idézzon elő Magyarországon.“

Ezért aztán Bilkó minden szót elferdített. Ha de Gerandóné azt írta leveleiben, hogy „a kicsinyek jól vannak“, mit, természetesen gyermekeire értett, Bilkó azt állította, hogy a kicsinyek *ágyukat* jelentenek, miket külföldön szereztek be a forradalom számára stb.

Nevezetes és a magyar nemzet becsületére válik, hogy a behitt, minden nemű és rangu egyének közt, kiket a Teleki Blanka-féle perben Budapeste idéztek és kihallgattak, sem rémités, sem jutalom-ígéret által egyetlen egyet sem lehetett találni, ki kész lett volna Teleki Blanka ellen tanuskodni.“

Két évig tartó vallatás és négy évig tartó kufsteini szigorú *várfogsága* ideje alatt folyton a legdurvább bánásmódban részesítették gr. Teleki Blankát. Ha rokonai és többek tanácsára kegyelmet kér, talán meg is kapja, de ő, ártatlansága érzetében, ennek gondolatát is megvetette. Szivesebben szenvedte a vértanuság keserveit, mintsem megalázza magát az akkori zsarnok hatalom előtt. Sőt büszkeséggel, örömmel töltötte el szívét annak a tudata, hogy az ég engedte őt is *szenvedni* az annyira imádott *hazáért*.

Az 1857-ik év tavaszán a politikai foglyoknak általánosan kegyelem adatott. Ekkor szabadult ki gr. Teleki Blanka is.

Erős lelke segítségére volt abban, hogy fogsága idejében mindvégig hősnőhöz méltóan viselje magát; ez adott erőt a gyenge testszervezetnek is, hogy a sok sanyargatás alatt össze ne omoljon. A kiszabadulás után azonban egészségére nézve beállott a visszahatás. A lélek erős maradt de a test kimerült. Üdülő helyek felkeresése, a család általi szeretetteljes ápolás mind nem segíthettek már rajta. Hátralevő éveit a folytonos betegség majdnem elviselhetlenné tette, míg végre 1882. év

őszén Párisban örökre lehunyta szemeit a széplelkű honleány, kinek emléke büszkeséggel töltheti el minden igaz magyar nő kebelét.

*

Hiszem, hogy csakis a közóhajnak leszek hű tolmácsolója, midőn köszönetet mondok de Gerandó Antonina urnőnek, a miért alkalmat nyujtoit nekünk a gr. Teleki Blanka életének s lelkesítő tetteinek bővebb megismerésére, kinek legutolsó szava is „*Magyarország*“ volt.

Tokaji Irma.

Az emigrációból.

— Menekülés külföldre. — Érintkezés Jósika Miklóssal. —

A világsi válságos katasztrófára bekövetkezett aug. 24-iki zsidói fegyverletétel után az ottani honvédtisztek egy része Nagyváradra ment ama, a Görgei környezetéből elterjedt hirre, hogy orosz szolgálatba léphetnek ugyanazon rangban. Más részük elszéledt szanaszét az országban, azok pedig, kik előre sejtették a vérig sértett és megalázott osztrák szoldatezka féktelen dühöngését, a külföld felé irányozták lépteiket. Ezek közé tartozott: báró *Kemény Farkas* és *Gál Sándor* ezredesek, *Kékessy Mihály* alezredes, *Cornidesz Lajos* őrnagy és e sorok írója mint őrnagy és utászkarai parancsnok a Kazinczyhadtestben.

Összebeszélés nélkül indultunk a szélrózsa minden irányába. Mindenki megkereste és megtalálta menekülésére (a maga módja szerint) az egéryukat. Jó háromlovas fogatomon Zsibóról Szilágy-Somlyónak és onnan az oroszok által megszállott Székelyhídon keresztül Karczagra, majd a Tiszán át Budapest felé tartottam, hova éjjeli időben érkeztem és a „Zrinyi“-vendéglőbe szálltam. Másnap azonban egy megszerzett *Passierschein* segélyével már elhagytam az osztrák katonaságtól hemzsegő fővárost.

Mellőzvéni útközben átélt kalandjaimat, alkalmam volt Gömörmegyében báró *Vécsey* Nep. Jánosné hazafias házában egy volt tábori biztostól egy orosz „General-Pass“-t szerezni, melylyel szerencsésen megérkeztem Árva megyébe *Abafy Arisztid* követ (későbbi sógorom) vendégszerető házába, ki egy-két nappal előbb jött haza Aradról. Nála töltöttem szept. 20-án az utolsó éjt édes szülőföldemen és midőn másnap *Bielitz* felé Osztrák-Sziléziába törekedtem, a galicziai határhoz érve a határőrség útleveletem gyanusnak találta és csak azon nyilatkozatomra írta azt alá, hogy a kivonuló orosz hadsereg ellátása érdekében vagyok kiküldve.

Könnyebbült szívvel mentem tovább, de rövid idő múlva lódobogás hallatszott és erre visszatekintvén, néhány kozákot vettem észre, kik kocsimat bizonyos távolságról kísérték. Mint hogy gyanu ébredt bennem, megállítottam kocsimat és midőn a 3 kozák egy fiatal tiszt vezetése alatt utolért, megszólítottam a tisztet lengyelül, mondván: — Uram, én Kameniczára megyek éjszakára, ha te is oda törekedsz, ülj be hozzám és szívjál velem egy jó szivart. Fogásom annyira használt, hogy a tiszt odadobván a kantárt legényének, mellém ült a kocsiba.

Az ifjúság keblében könnyen támad a rokonszenv. Nehány percznyi társalgás után barátságos hangon az

útlevélem után kérdezett, mondván, hogy azt nem szolgálati, hanem az én saját érdekemben kérdi. Megpillantván orosz passzusomat, felháborodással kiáltott fel, hogy az rút megsértése az orosz hadseregnek, midőn az osztrákok az orosz passzusokat gyanusítani merészlik. Azzal átnyújtott nekem egy iratot, melyet a határőrségtől azon megbízással kapott, hogy kísérjen el a legközelebbi *Kreiszamthoz* útlevélem megvizsgálása végett és megértvén a levél tartalmát, megkérdezett, hogy akarok-e oda menni. Midőn pedig nemet mondtam, darabokba tépte az iratot, kijelentvén, hogy az oroszok hadakozni küldettek Magyarországra, a háborúnak vége van és ők polizei-szolgalatot nem tesznek!

A magyarnak egyik jellemvonása, hogy a nyílt férfias jóindulatot őszinte bizalommal viszonzza. Nyíltan bevallottam, hogy külföldre menekülő magyar honvédtiszt vagyok és az orosz útlevélet egy jóbaráttól kaptam, mire kezét adva arról biztosított, hogy addig el nem hagy, míg nem leszek biztonságban. Az éjt Kameniczán kedélyesen együtt töltöttük. Másnap pedig, miután kivonuló ezredének hátrahagyott podgyászát útnak indította, egy lovát vezető közemberrel egészen *Bielitz* városáig elkísért. S rokonszenve úgy meghatott, hogy elváláskor emlékül egy pár igen értékes, ezüsttel kirakott régi török pisztolyt adtam kozák barátomnak.

Bielitzben egy posztógyáros — régi iskolatársam — házához szállottam, ki tárt karokkal fogadott és biztosított, hogy Poroszországba való átszállításomról gondoskodni fog egy e célra összeállott hazafias szövetkezet, mely egyike volt azon szellentűknek, melyeken át a magyar kormány a külfölddel érintkezett és melynek élén *Schikédanz Albert* budapesti jeles építész-tanár atyja állott.

E mentő-társulat engem a közeli határon át egy *Ples* városához közel fekvő és *Verhovszky* nevű vagyonos porosz molnár tulajdonát képező malomba szállított és itt tudtam meg, hogy ugyanezen az úton menekült augvégén Erdély és Magyarország akkoriban legünnepeltebb férfainak egyike — báró *Jósika Miklós*, a magyar történelmi regényirodalom hazafias nesztora, ki magasztos erényű és nagy műveltségű nejével *Eduard Verhovszky* álnév alatt egyelőre Drezdán telepedett meg.

Poroszországban szintén „Belagerungszustand“ uralkodván, útlevél nélkül tovább nem utazhattam, de molnár-háziuramnak sikerült egy vándorlásból hazatért *Robert Raschdorf* nevű kőműves-legény vándorkönyvét részemre megszerezni, melylyel azután báró *Jósika Miklós* némi hátrahagyott tárgyait átszolgáltatás végett magamhoz véve tovább indultam, a gleiwitzi vasúti állomásnál búcsuzva el a nemeslelkű német házigazdától, kinek önzetlen tétéről egész életemben hálásan emlékezem meg.

Boroszlón át Drezdára érkezvén, azonnal felkerestem báró *Jósika Miklóst*. Az akkori fiatalság ismerte látásból az ország kitűnőségeit és az érettebb koru, tömött szakállu, nagy bajuszu jeles író és hazafias képviselő kiváló tiszteletünk tárgya volt. Midőn azonban belépven a szerény földszinti lakásba és a teljesen megeretvált polgárius német ruhába öltözött öregecske előtt álltam, meg-

hatottságtól elállott a szavam s perczek kellettek, míg zavaromat legyőzhettem és magamat, valamint látogatásom czélját bemutathattam.

Őszinte szives, rokonszenves udvariassággal fogadott bájos fiatal nejével együtt. Lesujtva bár a bekövetkezett válságos események által, nem volt kétségbe esve sem saját maga, sem hazánk jövője felett, sőt azon meggyőződését fejezte ki, hogy *Ausztria* egy ki nem elégitett Magyarország mellett sokáig a maga lábán fenn nem állhat. Ez volt első találkozásom hazánk e kitűnőségével, de az a három nap, melyet akkor Drezdán nagy részben az ő művelt családias körében töltöttem, emlékeimnek egyik fénypontját képezte, midőn a sors a tengerentúli idegen társadalomba vetett!

Ezután életemnek 3 eseménydús éve telt el, mely alatt Franciaországot, Angolhont és Észak-Amerikát egészen a Csendestenger partján fekvő Californiáig, sőt a kelet-ázsiai *Sandwich-szigeteket* is bejártam. Ekkor 1852. június havában visszatértem az ó-világba, részint hogy egy angol bányatársulat meghatalmazottjával egy aranybánya eladására vonatkozó Californiában megkötött szerződést Londonban érvényesítsek, részint pedig, hogy a szülőföldemen kényszerítéséből visszamaradt arámmal-összszekelhessek.

Elvégezvén Londonban üzleti teendőimet, az előre kijelölt találkozási helyre *Brüsszelbe* siettem, hol *Ludwig János* barátomtól értesültem, hogy a többek közt báró *Jósika Miklósék* is ott telepedtek le.

Örömmel siettem tiszteletemet tenni náluk és emelt önérzettel gondolok vissza arra a meleg rokonszenves fogadtatásra, melyben úgy az öreg úr, mint neje *Podmaniczky Julia* bárónő részéről részesültem.

Azon 3 hét alatt, melyet arám megérkezéséig Brüsszelben töltöttem, bő alkalmam volt a kiváló tisztelettel körülvelt házaspár mind irodalmi munkásságát, mind fenkölt szellemességét és a benső lelki egyensúlyból kiáradó kedélyességét csodálni és megszeretni. Délig mindketten az íróasztalnál dolgoztak és senkit sem fogadtak, a délutáni időt azonban (többen összegyűlvén) az öreg úr tapasztalatainak, életbölcseiségi és szellemi kincseinek gazdag tárházából merített történetkéi elbeszélésével, vagy egyik-másik elményének előadásával töltöttük, gyakran meglátogatván az akkor ott lakó Kossuth-nővéreket és áldott jó kedélyű öreg anyjukat.

Várva-várt arám és édes anyja megérkeztével meghatottan búcsuztam el hazánk és a nagy idők ez egyik legjellemesebb, legtiszteltebb vezéresillagától, magam pedig a Párisban székelő észak-amerikai követségen történt egybekelésem után visszatértem fiatal nőmmel az adoptált tengerentúli új honomba, hol hazánk állapotának jobbrafordultáig életem java-részét töltöttem.

Mohács, 1892. márczius 22-én.

Fornet Kornél,

1848—49-iki honvéd őrnagy,
vált ezredes az észak-amerikai
hadseregben.

Levelezés.

Nagy-Váradról.

Tisztelt Szerkesztő úr!

Az „1848—49. Történelmi Lapok“ megindításáért önt és a szerkesztő-bizottságot szivemből üdvözlöm.

Nagy szükség van egy ily folyóiratra, mert csak így menthetjük meg az enyészettől ama szabadságharcunk történelmére nézve még esetleg igen fontos adatokat, melyek a szereplők emlékében még élénken élhetnek, de velők együtt a sirba fognak szállani.

Különösen szükség van e folyóiratra azóta, mióta az *Abafi Lajos* szerkesztése alatti „Hazánk“, mely szabadságharcunk történelmi adatainak összegyűjtésével is foglalkozott és e tekintetben igen becses adatokat halmozott fel s melynek én is egyik munkatársa valék, 5½ évi pályafutása után megszűnt.

Nem csak üdvözlöm önt, hanem a mai postával az ereklye-muzeum részére meg is küldöm „Biharvármegye 1848—49-ben“ című nagyobb munkámat, „Görgei, mint politikus“ és „A Máriássy zászlóalj“ című füzeteimet, mely 2 utóbbi már egészen elfogyott, úgy hogy azok közül az előbbinek már kéziratilag kelle az utolsó lapját pótolnom, mivel egyetlen-egy teljes példány sem állott már a rendelkezésemre. S egyszersmind, ha elfogadja ön, föl is ajánlom becses vállalata részére munkásságomat.

Az eddigi számokra vonatkozólag megjegyzem, hogy a 2-ik számban közölt azon adat, mintha a mariselli véres nap, Vasvári katastróphája jul 13-án történt volna, téves; erre nézve utalok a mellékelt munkám 151—153. lapjain közölt adatokra. Megjegyzem továbbá, hogy igen óhajtandó lenne a történelem érdekében, hogy Kozma Pálnak az oláh mozgalmakra vonatkozó s a márczius 15-iki számban említett munkája, e lapok hasábjain legalább ezen részében, nyilvánosságra hozassék. Nincs ma már ok annak rejtve tartására.

És most azzal végzem leveletem, a mivel kezdetem. Üdvözlöm önt teljes szivemből a kezdeményezésért. És szives jóindulatába ajánlva magamat, vagyok

N.-Váradon, 1892. ápril 3-án.*

Öszinte tisztelője:

Hegyesi Márton.

U. i. Még egy munkát csatolok a küldeményhez, a „Felolvasások“-at, annak 57—83. lapjain van közölve a székely epopeát tárgyozó „Balás májor története“ című felolvasásom.

Diósról.

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Tudva van, hogy az önvédelmi harc leveretése után az Aradra öszpontosított fogoly honvéd tisztek harc képtelennek talált egy részét hazabocsátották, nagyobb részét pedig feleskették a császári lobogó hűségére és el is indították erős fedezet alatt Olaszhon felé, — ez utóbbiak közé jutottam én is, lehetünk vagy 8—900-an. Legyen elég az utazás részleteiből csak annyit felemlíteni, hogy felettünk a legszigorubban őrködtek és pedig egy horvát zászlóalj — nem azért, hogy valami fogyatkozásunk ne legyen, hanem azért, hogy meg ne szökjünk s éppen azért Szlankamenig mindenütt az ég alatt szállásoltak el esőtől ázottan vizes, sáros földre, na de nem tagadhatjuk, hogy szalmát ne hoztak volna aláánk, mert

* Tárgyhalmaz miatt késett eddig.

Szerk.

hoztak annyit, hogy egy személyre jutott — ő szerintök elég — 20—30 szál.

Igy jutottunk el szept. 20-án Varasdra, — ezt csak azért említem fel, hogy itt egy zsidó szerencsétlen üzletbe vegyült velünk, váltotta be a Kossuth-bankókat, 100 forintot 10 frttal — azt hiszem ez nem tette milliomossá.

Október 2-án értünk Pettauba, innen elindulásunk előtt névsort olvastak s mikor egy Varga nevű tisztársunk kiáltotta a „hier“-t, kiszólitották a sorból s ottmarasztották, ismerősei mondták azért, mert egy csatában elég merész volt az ellenség közt bevágni a generálisig s azt meg is sebesítette — nem láttuk többé, valószínűleg megjutalmazták vitézségéért — golyóval vagy kötéllel.

Pettauból a Dráva vizén kompon mentünk át, — egy egész napot vett igénybe az átszállítás — az előbb átmenők egy kis erdőben telepedtünk le, míg az egész csapat átjött, addig ettünk vadszőlőt, vaczkort, vadalmát, bikk-makkot, mivel egyéb nem volt — ekkor a többek közt br. *Podmaniczki Frigyes* is velünk volt egy koszon.

Október 4-én érkezünk Bruck an der Murba, itt vártuk elbocsátatásunkat — mert mindig avval biztatnak — okt. 20-ig, ez idő alatt semmi dolgunk nem lévén, mászkáltuk a nagyszerű Steier szikla-hegyeket s gyönyörködtünk a természet szépségében, vagy az itt fölbőlött három huszár sirját látogattuk; elmondom e három huszár történetét, ez is beillik szabadságharcunk keretébe.

A magyar nemzet jogtalan megtámadtatásának híre eljutott Felső-Olaszthonba is, hol lelkes honfiaink fájó lélekkel kísérték a nemzet önvédelmi harcát, a huszárok közül egynehányan megszöktek a haza segítségére s egy őrmester vezérlete alatt el is jutottak Bruck an der Murig, itt a Mura vizén levő szűk hidon a nemzetőrök útjokat állták s hosszas küzdelem után elfogtak közülök hármat, a többi átvágta magát, elhúzódott Markburgig, ott az őrmesteren kívül a többieket elfogták, egy részét kivégezték, más részét büntetésből besorozták idegen ezredkebe a gyalogosok közé, az őrmester a Mura vize partján egy sziklára nyomult fel, onnan szöktetett lovával a Mura hullámai közé, hol lovastól együtt elmerült, odaveszett, a Bruckban elfogott három huszárt kivégezték s a temetőn kívüli árokba temették el, nem akarván velők *megszentségteleníteni* temetőjük szent földjét. Azonban a jó Steierék, főképpen a nők kegyeletben tartották sirjokat, a legnagyobb tilalom dacára is minden reggel friss virágkoszorúval ékesítve találták azokat, míg végre a törvény emberei beléfáradván az őrködésebe, elnézték azt, — mi is minden reggel ott találtuk a friss virágkoszorúkat — kik tették oda? nem tudtuk meg, de ebből megtudtuk azt, hogy a Steierék közt is élt a szabadság eszméje, de még vár kedvező időre. Isten áldja meg azon jó kezeket, kik nem rettegve a hatalomtól, a szabadság hőseit megkoszorúzták.

Szép lenne, ha az ily hősök nevei összeszedetnének s feljegyeztetnének szabadságharcunk történelmi lapjaira.

Diósd, 1892. május 3.

Szabó Pál,
h. hadnagy.

Tordáról.

Torda, 1892. május 24-én

— Napiparancskönyv 1849. április 30—július 23-ig. —

Tek. Szerkesztő ur!

Az 1848—49-ki szabadságharcznak egy érdekes emléke jutott kezeim közé — fájdalom — csak töredékeiben;

de így is érdemes a megőrzésre, mint becses anyag annak az eljövendő irónak, ki a magyar hadsereg mozgalmainak krónikáját fogja egykoron megírni.

Ez a becses ereklye az 1849-ki táborozások alatt vezetett „napi parancskönyv” egymásután következő nagy ivü, borgói papírra irt 42 oldala, teljesen ép állapotban 1849. április 30-tól u. a. évi július 28-ig bezárólag vezetve.

Előfordulnak közöttük a napi parancsokon kívül: térparancsnoki és főhadvezérségi intézkedések Kolozsvárról, Toroczkáról; valamint Bem tábornok vallendorfi és tekei főhadiszállásáról, Tordáról és Debreczenből, ez utóbbi 1849. május 21-ki bevételéről.

A napi parancsok a 27-ik és 32-ik honvédszászlóalj, a marosszéki vadász-csapat, a szathmári nemzetőrség, a 2-ik honvéd vadász-ezred, a Dobozi-féle vadász-század, helyi nemzetőrség és a szathmári védsereg részére tartalmaznak intézkedéseket s Berzenczey Antal alezredes, Ormai Norbert alezredes, Kovátsi János százados, Ottlik Gyula alhadnagy, Ludvig kormánybiztos, Kossuth Lajos, Bem tábornok és Egloffstein alezredes által vannak aláírva, illetve kibocsátva.

Ezen érdekes lapok olvasása közben gondolkozom el azon, hogy minő, ma már alig helyrehozható hibát követtek el azok, a kik arra hivatva voltak, hogy a szabadságharc csapatmozgalmait nem állították egybe akkor, a mikor még minden zászlóalj, minden századából elegenden voltak életben, kik lépésről-lépésre, helyről-helyre kísérték annak minden mozdulatait, s kiknek adatai és emlékezéseiből az egész hadjárat geográfiai mozgalmait pontosan egybe lehetett volna állítani.

Minő tanuság lett volna ez a jövőre nézve és ki tudja? vajjon nem-é sok, ma még kétes, avagy egészen homályba veszett eseményről lebbentette volna fel a fátylat?

De még nem késő! ma is élnek elegenden a szabadságharc vitézei közül, s ezeknek adataiból könnyen egybe lehetne állítani azt a térképet, a mely minden zászlóalj, minden század, mikor és hová lett vezénylésének útját pontosan megjelölné. Ebből bő tanuságot lehetne meríteni az események mérlegelésénél, s úgy a netaláni hibák, mint a bizonyára nagy számban előfordult genialis mozzanatok szemmel láthatók lennének.

Megérdemli, hogy az illetékes tényezők gondolkozzanak róla.

A napi parancskönyvből közlök egyet, a legelső, melyen habár az állomáshely megjelölve nincsen — de a benne előforduló helyi elnevezések után mindenki Kolozsvárra fog ismerni.

Ime szóról szóra:

Április hó 30. nap.

Napi parancs 1849.

„A törzstiszti főfelügyelőseget által veszi Uzoni kolozsvári nemzetőri őrnagy ur, a szolgálatot a főortanyán teszi a marosszéki vadász-csapatból egy század. A város erősítése körüli sánczáló fedezetére a marosszéki vadász-csapatból 1 század rendeltessék. A rabok élelmezése iránt tegye magát érintkezésbe a fedezetre kirendelendő tiszttel, élelmi biztosos Tar Imre urral.

A Redut terebe tartandó tánczvigalomba a 27-ik honvédzászlóaljból 1 Főtiszt felügyelete alatt 1 altiszt és 8 honvéd rendeltessék. A pénztárhoz pedig a 32-dik zászlóaljból 1 Főtiszt felügyelete alatt történiend. A Diána vendéglőbe tartandó tánczmulatság rendfentartására a 32-ik zászlóaljból 1 Tizedes 4 honvéddel rendeltessék. Sirásás végett a kórházba a marosszéki vadász-csapatból 1 Tizedes 6 közörrel rendeltessék. Május 1-ső napján a katonai főkórházba tartandó Super árbitrungra Uzoni őrnagy elnöklése alatt a 27-dik honvédzászlóaljból Százados és Főhadnagy Hubert urak rendeltetnek ki.

Berzenczey Antal,
alezredes, térparancsnok.”

Alkalmom adtán ha berándulok Kolozsvárra, lesz szerencsém az ereklye-muzeum számára kézhez adni a több fajta

Kossuth bankón kívül a kolozsvári „Honvéd” 1849-ki több számát, a pesti „Közlöny” című lapból néhány példányt, az április 14-iki debreczeni függetlenségi nyilatkozat eredeti példányát, az 1848-ik évi december és 1849-ik egész évi adóról szóló eredeti törvényczikket, a felső- és képviselő-ház elnökeinek aláírásával; a tordamegyei nemzetőrség őrnagyi pecsétjét, a „honvéd és nemzetőri gyaloghad oktató szabályzatát” s a territorialis hadsereg beosztására vonatkozó több drb. táblázatot, stb., természetesen dolog, hogy a napi parancskönyvnek is ott lesz a legméltóbb helye.

Tisztelettel

Nesselfeld Miklós,
T. v. főjegyző.

Honvéd-egyletek köréből.

A honvédek országos gyűlése.

Budapest, jun. 14.

Az 1848—49-diki honvédegyesületeknek Tisza László elnöklése alatt ma volt az orsz. közgyűlése az új városháza nagyterm. A tanácskozáshoz 45 vidéki egyesület küldött 79 képviselőt s részt vett abban a központi bizottság sok tagja is. A gyűlésen rendkívül élénk s koronkint izgatott hangulat uralkodott. Már a tegnapi előértekezlet is meglehetősen izgatott volt, de a vihar csak ma tört ki igazán, mikor egyik-másik szónok ugyancsak világosan adott kifejezést elégedetlenségének. Hatalmas ellenzék alakult, mely elhatározta, hogy a mai gyűlésen a központi bizottságban a maga embereivel tölti be azoknak a helyét, kik az alapszabályok értelmében a bizottságból kiesnek. Ezt keresztül is vitte.

A tanácskozás lefolyásáról alább következő tudósításunkkal számolunk be:

Tisza László elnök 10 órakor megnyitván a gyűlést, részvétellel emlékezett meg az utolsó esztendőben elhunyt bajtársáról s köztük első sorban Klapka Györgyről, Teleki Sándor grófról s Dóry Lajos báróról, kiknek emlékeztét jegyzőkönyvben is megörökítették. Az elhunytak névsorát felolvasták s bejelentették azok neveit is, kiknek elhalálzásáról a központi bizottságnak még nem volt tudomása. Elnöki beszédében elítélte aztán Tisza László azokat a támadásokat, melyekkel őt és a központi bizottságot mind a bajtársak, mind a sajtó részéről illették. Szomorú dolog, ugymond, hogy sokan arra törekednek, hogy megzavarják az egyesület tagjai között a jó egyetértést, hogy különösen azokat piszkolják, kik erejük fölhalmozásával mindig a közös érdekekért küzdenek. De a központi bizottság nem törődik ezekkel a rosszakaratu törekvésekkel s továbbra is azon az uton fog haladni, melyen megindult. Klapka György temetése jó alkalom volt ellenségeinek, hogy őt vádolják, pedig, ugymond, az ő lelkét nem nyomja ez alkalomból semmi vétek, mit az bizonyít leginkább, hogy a képviselőház neki adott igazságot. A valódi tényállást egyébként föl-tárta az összes vidéki egyesületek előtt:

Áttért ezután arra a kérvényre, melyet a honvédsegítés ügyében a tavalyi országos gyűlés a belügyminiszterhez intézett. Ezt az ügyet a központi bizottság csak nemrégiben is sürgette, mire a minisztertől az a válasz érkezett, hogy a kormány beható vizsgálat alá vette a dolgot, de mert a szükséges adatokat még nem gyűjtötte össze, az ügy nem volt elintézhető.

Bejelentette utóbb az elnök, hogy a koronázás jubileuma alkalmából hódoló feliratot nyújtott át a központi

bizottság a királynak. Ez önértetes hangú felirat szövegét Várady Gábor nyomban föl is olvasta a tanácskozáók előtt. Majd bemutatta Mikár Zsigmond statisztikai munkáját, a honvéd-névkönyvet.

Következtek aztán a választások. Az elnök javaslatára nyolcz tagból álló kandidáló bizottságot jelöltek ki, mely félre is vonult, eljárni a megbízásában.

Mikár Zsigmond titkár tudomására hozta a tanácskozáknak, hogy a budai honvédsírok gondozásáról, hasonlóan az előző évekhez, ez idén sem feledkezett meg a központi bizottság. Majd a központi iroda ügyforgalmáról s levéltáráról jelentett, mely utolsó annyira meggyarapodott már, hogy kezelése előbb-utóbb nagyobb munkaerőt fog megkövetelni s így helyesnek találná, ha a honvéd-egyesületek jó eleve intézkednének már e dolgan. A honvédnévkönyv pótfüzete dolgában azt kérte az országos gyűléstől, hogy a bejelentésekre záros határidőt tűzzön ki. Ez meg is történt s a pótfüzet kiadását e hó végére halasztották. A támadásokra, melyek a honvédnévkönyv dolgában érték, igazolásul azt adta elő Mikár, hogy csak olyant vehet be a könyvbe, kit egyik-másik honvédegyesület jelent be; mert igen sok a csaló. Jártak már nála, ugymond, olyanok is, kik komáromi certifikátumot mutattak föl, de előtte ezek is gyanusak voltak, családok nevei pedig nem szerepelhetnek a honvédek nevei sorában.

A számvizsgáló bizottság rövid jelentése után a gyűlést pár perczre felfüggesztette az elnök. A kandidáló bizottság előterjesztésével kezdődött az megint, mikor Várady Gábor, a bizottság elnöke bejelentette, hogy a bizottság tagjai nem tudnak egészen megegyezni a javaslatokat illetőleg. Elnöknek Tisza Lajost ajánlja az egyik rész, a másik pedig Liphay Béla bárót. Nemkülönbén áll a dolog az alelnökök s a bizottsági tagokat illetőleg is. Az ellenzék Busbach Péter helyébe Czorda Bódogot ajánlja, a bizottsági tagok sorába pedig éppen 17 jelölés történt. A választásnak tehát ezekből kell megtörténni.

Tisza László ekkor bejelentette, hogy Czorda Bódog semmi szín alatt nem hajlandó a tisztséget elfogadni. Ugyanezt adta tudtára a gyűlésnek Liphay Béla báró is, kinek, ugymond, megvannak erre az okai.

Csatáry Lajos miniszteri tanácsos ekkor azt indítványozta, hogy miután az ellenzék ilyen formán ugy sem viheti keresztül az óhaját, hát válasszák meg elnöknek közfelkiáltással Tiszát s az alelnököket hasonlóképpen.

Nagy zavar, zajos ellentmondás keletkezett erre. Az ellenzék semmiképpen sem akart belemenni a dologba s titkos szavazást követelt. Ez meg is történik, ha Krúdy Gyula, az ellenzék egyik vezető férfia föl nem szólal. Tisza Lászlóhoz intézte szavait, melyekkel az ellenzék álláspontját magyarázta s kifejezte, hogy Tisza László elég-erélyesen nem képviselte a honvéd ügyet. De, mert Liphay Béla báró nem fogadta el a neki följánlott tisztséget, hát ő is beleegyeznek, hogy Tisza László továbbra is megmaradjon elnök székében. Azt azonban szívére köti az elnöknek, hogy a jövőben tartsa szem előtt mindenkor azt a polczot, melyre a nemzet emelte a szabadságharc hőseit, ne alázkodjék meg többé Szapáry miniszterelnök előtt, a ki annyira sem törődik a honvéd-egyesületek dolgával, hogy esztendeig hagyja heverni leg-sürgősebb kérvényeiket is. Ezeket vegye figyelembe Tisza László s ugy működjék tovább az elnöki tisztségében.

A tanácskozáók nagy része tetszéssel fogadta ezt a férfias beszédet, de mert az idő már nagyon előrehaladt, szeretett volna már tulesni a választásokon. Így történt

aztán, hogy Várady Gábor felszólalása után, ki hasonló erélyességgel beszélt, elnöknek megint Tisza Lászlót, alelnöknek pedig Degré Alajost és Czorda Bódogot választották meg. A bizottsági tagokra nézve azonban titkos szavazást kértek többen, a mi nyomban meg is történt.

Kétféle szavazatcédula forgott a jelenváltak kezén: a központi bizottságé, meg az ellenzéké. A szavazás végével kiderült, hogy milyen erős volt ez az ellenzék. Egész terjedelmében keresztülvitte a maga listáját, kibuktatván Szász Károlyt s több neki nem tetsző tagot.

Rendes tag lett: *Liphay Béla* báró, *Várady Gábor*, *Tóth N. János*, *Lévai Henrik*, *Kállay Ferencz*, *Pillich Ferencz*, *Beniczky Miksa*, *Winter Antal*, *Bernászy Antal* és *Darbay György*. Póttag lett: *Soltész József*, *Egerváry Ödön*, *Sztachó István*, *Jancsovics István* és *Ibrányi Zsigmond*.

A választások után Tisza László szólott megint. Nem nagy tisztség, ugymond, olyan elnöki székbe ülni, melybe csak azért került be megint, mert hamarosan nem akadtak Liphay Bélán kívül más jelöltre. Az is bizonyos, hogy sokan nem szívesen nézik őt az elnöki tisztségben s így nem mondhatja, hogy a közbizalom helyezte abba: de elfogadja, mert a honvédügyet magasabbra helyezi holmi személyes érzékenykedésnél.

Véget érven imigy a gyűlés legfontosabb része, Várady Gábor előterjesztette a beérkezett indítványokat, melyekre nézve már a tegnapi előértekezleten megegyeztek. A fontosabb indítványok között fölemlítendő Brassó és Szeged ama javaslata, hogy a jövő esztendőben vidéken tartsák meg az országos gyűlést. Szeged is, Brassó is meghívta az egyesületeket.

Végre megegyeztek abban, hogy a gyűlés jövő esztendőre Szegeden tartassék. Kimondták egyúttal, hogy Szeged város polgármesterének s a brassói honvéd-egyesületnek köszönetet szavaznak a szíves meghívásért.

Elfogadták azután Krúdy Gyula nyiregyházai ügyvéd több indítványát, ki a szabolcs megyei honvéd-egyesület nevében adta be azokat. A honvédegyesületben kérvényt intéznek e szerint a képviselőházhoz, megbízáván annak elkészítésével a központi bizottságot.

Kérvényt intéztek továbbá avégből a képviselőházhoz, hogy minden 1848—49-iki honvédnek biztosítsák a képviselőválasztói jog.

Még két indítványa volt Krúdy Gyulának, de azokat visszavonta.

Felolvasták utóbb ama nyilatkozatokat, melyeket a vidéki egyesületek Klapka halálára való vonatkozással a központi bizottsághoz intéztek. Legnagyobb része rosszalást fejez ki, de akadt olyan is, mely bizalmat szavazott a központnak.

Elhatározták végül, hogy testületileg vonulnak ki ma délután Klapka sirjához s koszorut helyeznek rá. Ezzel azután véget ért az ötödik óra hosszat tartó tanácskozás.

Kivonulás Klapka György sirjához. Az orsz. honvédgyűlés tagjai az ülés után társasbédre jöttek össze. Azután esti 6 órakor testületileg a kerepesi-úti temetőbe vonultak Klapka György sirjához. Egész csendben, minden zajt és feltűnést kerülve, lerótták ők is megdicsőült bajtársukkal szemben a kegyelet adóját, díszes koszorut helyezvén a sirra. Az óriási koszoru két barna selyem szalagja a következő felírást viseli: „Klapka György 1848—49-iki honvéd-tábornok emlékének — Az 1848—49-es honvéd-egyletek országos gyűlése 1892. június 14.”

Egy minta honvéd-egylet.

— A brassói honvéd-egylet egy éve. —

Midőn a legtöbb honvéd-egylet vagy épen nem dolgozik, vagy félig-meddig s így rosszul teljesíti a reá váró feladatát, örömmel közlünk egy kis, de lelkes testületet, mely feladatát minden irányban betölti s melynek munkálkodása követendő példa gyanánt áll a honvéd-egyletek között. A brassói honvéd-egylet közgyűlése minden tekintetben tanulságos, azért megengedik olvasóink, hogy az arról hozzánk beérkezett tudósítást egész terjedelmében, egyetemben az eseményeket felölelő szép elnöki évi jelentéssel, a társ-egyletek tájékozására közöljük:

Jessensky István egyleti elnök megnyitván a gyűlést, Förder Sándor titkár következő évi jelentését olvassa föl:

Mélyen t. közgyűlés!

A mily világra szóló feltűnéssel működtek 1848/9-ben egyesületünk jogos tagjai, oly csendben munkálkodott egyletünk a lefolyt 3 év alatt, a hajdanában izmos, s most testben nagyobbára megtört honvédbajtársak nyomorának enyhítésén. S ez onnan ered t. közgyűlés, hogy segélyre utalt rokkant honvédeink számára most már ki van egyengetve az út, melyen a 44 év előtti dicsőséges harcából — ha nyomorékon is — de élve köztünk maradt vitéz honfiak hős tetteikhez mérten nagyon csekély, de mégis biztos segélyhez juthatnak a nélkül, hogy a bizonytalanság és elhagyatottság érzetével olyan helyekre kellene folyamodniok, hol kérésük illetéktelen s azért eredménytelen is volna.

Habár magam is beismerem, hogy p. o. a hajdan hős köztívésnek most már alapszabályszerűen járó 18 frt. oly csekély összeg, hogy a segély nevet alig érdemli meg, mégis meg vagyunk győződve, hogy az a napi 5 krajczár — agg honvédeinknek legalább lelki megnyugtatót szerez, s ezen szempontból a *segély* nevet megérdemli, főleg azért, mert gyakran alkalmat nyújt arra, hogy a fiatal nemzedék még az élő hősök ajkairól hallhassa annak a csekély összegnek világra szóló történetét, s azáltal az unokák nagyatyjuknak elhomályosíthatlan emlékezetű dicső tetteikhez méltó, a mai kor kívánalmainak megfelelő eszközökkel való tettvágyra — a rohamos haladás nagy munkájában való odaadó résztvételle — fognak buzdíttatni.

Mert: nem buzdító, nem lélekemelő, s nem ihletszerűen egyedül álló tény-e az, hogy midőn agg honvédeink éppen igen jól tudják, hogy még a köztívés évi segélye is tetemesen *szaporodni* fog, ha a volt bajtársaink száma *apadni* fog, még sem található a koldusbotra jutott hajléktalan nyomorék hősök között sem *olyan*, a ki törődöttsége mellett éhség által is gyötörve azt kívánta volna, hogy *apadjanak, azok, a kik miatt őket az éhség gyöttri*; mig ellenben nagyon sokszor láttam már azt, hogy a legelhagyatottabb nyomorék volt honvéd átszellemlen, könnyező szemekkel *panaszolta* hogy: „fogyunk, rohamosan fogyunk,“ mely egyszerű szavakban egész lélektan foglaltatik.

Nehéz, lelki szemeim előtt a dicsőfény-övedzte ily elérhetlen fenkölt lelkekben való gyönyörködést abban hagyni. — Ha azonban arra gondolok, hogy jelenleg alkalmam nyílik, bár rideg számokban és néma betűkkel sorolhatni fel egyesületünknek a lefolyt évi eseményeit, megnyugtató érzés fog el, mert valahára megnyugvással

mondhatjuk el, hogy a mig egyletünk 1884 óta a honvédek összeírása, alapszabályai megalkotása és más nehézkes alapmunkálatokon fáradozott s időközben a munkaképtelen honvédek segélyügyére a rendezetlenségnek fogva alig nyílt alkalma, addig a jelen évben majdnem kizárólag a segélyek kieszközléséből keletkezett az összesen 46 drb. ügyszáma és összesen 22 keresetképtelen agg honvéd érdekében tette meg a segély kieszközlése iránti lépéseket, u. m.: Veres Mózes, Csog György, Vén András, Sára József, Springer Dani, Varga János, Huszár János, Schnabel Márton, Hatházi Mózes, Benedek István, Gires Miklós, Imets Antal, Vajda János, Angyal Bernát, Pozsonyi György, Lázár András, Váncsa János, Vajda Csorik János, Huszár János özvegye, Antal Mihály, Csabai Mihály és Molnár János egyleti tagtársakért, kik nagyrészt meg is kapták a jogosan kért segélyt.

A mult közgyűlés óta 3 végrehajtó-bizottsági ülés volt, melyekben összesen 15 igazolványnak kiállítása határozatott el és pedig: elláttattak szabályszerű védigazolvánnyal: Bartók Ignác, Schnabel Márton, Hatházi Mózes, Huszár János, Sára József, Benedek István, Gires Miklós, Váncsa János, Imets Antal, Vajda János, Sára Mihály, Pozsonyi György Antal, Tatrangi Mihály, Csabai Mihály és Molnár János.

A mult közgyűlésben egyletünknek a m. évi június 3-án Budapesten tartott országos gyűlésen való képviseltetésével megbízott tagtárs urak küldetésükben híven eljárak és az ott hozott határozatokról jelentést tettek.

Midőn tisztelettel bejelentem, hogy a végrehajtó-bizottság, valamint az egylet elnöksége az egyes előfordult levelezésekre, az egyleti tagok szóbeli kérdéseit és egyéb szükségesnek látott ügyeket lehető gyorsasággal intézte el, bátor vagyok felemlíteni, hogy a 48-as honvédek ügyének megörökítésére alapított, Kolozsváron megjelenő „*Történelmi Lapok*“ című lapnak brassói levelezői gyanánt végrehajtó-bizottságunk *Koós Ferencz* kir. tanácsos, tanfelügyelő és *Barács Sándor* tanár urakat kérte fel, kik, a mint azt már ama becses lap hasábjain örömmel láttuk is, felkérésünknek az ügynöz méltó szívesseggel megfeleltek.

Hasonló önzetlen, nemes tetről kell megemlékeznem, midőn örömmel jelentem a t. közgyűlésnek, hogy segélyre szorult egyleti tagjainknak dr. Kovács Áron m. kir. honv. ezredorvos úr a lefolyt egyleti évben is a legnagyobb készséggel állította ki — díj nélkül — a folyamodványokhoz szükséges orvosi bizonyítványokat; továbbá, pedig az egyleti tagokkal sajnálatomra kevés alkalmam van érintkezni, tudok esetet rá, hogy dr. Otrobán Nándor úr az orvosi segélyre utalt beteg honvédek szenvedéseinek enyhítésére nézi a mult közgyűlés alkalmával ígéretét a tőle megszokott nagylelkű emberbaráti szeretettel váltotta be.

Kötelességemnek tartom végül egy mulasztást is bejelenteni a t. közgyűlésnek, mely az én részemről történt s abból áll, hogy a mult közgyűlésben az elhunyt honvédek neveinek megállapítását ez ideig nem vittem keresztül és így ma nem állíthatom biztosan, hogy a mult közgyűlésben *élőnek jelentetett* 257 egyleti tag közül ma tényleg hány van életben? Midőn ezen mulasztás indokolására-felhozom, hogy az onnan eredt, mert az adatok csatlalanságára nézve helyes és kellő formának csak a legutóbbi időben jutottam birtokába, a melynek alapján az egylet élő tagjainak biztos megállapítását a jelen-év végéig a t. Elnök úr szíves támogatásával eszközölni reményem van, — bátor vagyok a t. közgyűlést ezen körülménynek tudomásul vételére tisztelettel kérni.

Végül pedig azon tudatból kiindulva, hogy egyletünk politikát egyáltalában nem űz s hogy alapszabályaink csakis az egyesületünk tagjai fölötti emlékbeszédnek nyitnak a közgyűlésen tért; továbbá, hogy avatott és hivatott kortársaink a maguk részükről a fölük kitelhető módon eleget tettek a sziveik által sugalt érzéseiknek s végül annak tudatából, hogy nagy, kiváló férfiak sem a családai, sem csakis testületekai, hanem a hazáéi — engedje meg a t. közgyűlés, hogy egyleti csendes működésünkhöz méltó külső zaj, de annál mélyebb belső érzés kifolyásának hatása alatt adjunk bár egyszerű felállás által vérző szívvel kifejezést kegyeletérzésünknek a legutóbb elhunyt fényes csillagok: Klapka György és gróf Teleki Sándor iránt.

A brassói honvéd-egylet közgyűlése május 29-én.

A tetszéssel fogadott lelkes beszámoló után elnök figyelemzeti a tagokat, hogy kiki igazolványát 4 már igazolt honvéd tanubizonyosága mellett a falusi előljárásnál megszerezni s azt a főszolgabírói hivatal által láttamoztatni el ne mulasztja, ha segélyre igényt emelni kíván. Elnök egyuttal határozatképen kifejezni kíváná, hogy az alapszabályok 19. §-a oda módosítsassék, miszerint a segélynyújtás ne a 65, hanem a 60 éves korhoz legyen kötve. — Titkár jelenti, hogy Krämer tagtárs által 1891. április 18-án ez egylet céljaira ajándékozott 10 frtból nyomtatványokra kiadott 9 frt 52 krt., fennmarad 48 kr. Ez képezi a kerületi egylet egész vagyonát, melynek megteremtésére estélyek vagy jövedelmező előadások rendezését ajánlja. Elnök az állandó márcz. 15-iki bizottságot fogja megkeresni s évenként egy estély rendezésére felkérni. Benkő tagtárs a nyomtatott igazolványokért a Rikán belüli egylet példájára 50 vagy legalább 25 krt. kíván beszédeni, mely indítványa azonban tekintettel a csángó bajtársak mostoha helyzetére, elejtetik. A Pásztori János távozott tag helyébe *Borcsa Mihály* bácsfalusi lelkész választatik egyhangulag a bizottságba. Felszólalás történik a 19. §. ellen, melynek értelmében csak az a tag segélyezendő, ki vagyontalan. Ámde a központ tiszta vak és keze munkája után élő számos tagot utasított már el, mert adókönyve szerint évi 1 frtnál több adót fizet néhány krajczárral. Mondassék tehát ki, hogy a segélynyújtás mérvadójaul 2 frt évi adó fogadtassék el. Elnök jelenti, hogy a Kolozsvárt szerkesztett „1848—49. Történelmi Lapok” előfizetőinek száma nálunk 24; jelenti, hogy az aradi „Kölcei-egyesület” ereklýéket kér be muzeuma számára, de tekintve, hogy Kolozsvárt már korábbi időkben 48-as orsz. ereklýe-muzeum létezik és ez történelmi emlékeinkhez közelebb fekszik, az átirat egyszerűen tudomásul vétetik. A június 14-én Budapesten tartandó országos honvéd-gyűlésre 4 tag küldetik ki: Pásztori, Reményi, Krämer és Springer urak, kikhez valószínűleg dr. Otrobán Nándor ur is csatlakozni fog. — Panaszképen hozatik fel, hogy az orsz. közp. bizottság tavaly nem tett kellő intézkedéseket a vidéki tagok elszállásolása, a gyűhely kiszemelése stb. iránt. Kívánatos lenne tehát, hogy az évi gyűlések ne kizárólag Budapesten, hanem az E. M. K. E. mintájára és a 8. §. értelmében vidéki városokban is tartassanak meg. Az idén pl. Kassa volt gyűhelyül kiszemelve.

Dr. Otrobán írásbeli megbízást, illetőleg felbatalmazást kér a 4 vagy 5 tagu küldöttség számára a jelen közgyűléstől arra nézve, hogy:

1. Fejezze ki egyletünk sajnálatát a központnak a Klapka temetésénél tanusított tapintatlan és megbotránkozott eljárása fölött.

2. Tartassék az orsz. nagygyűlés jövőben valamely vidéki városban, mi által újabb élet és fokozott érdeklődés ébred az ügy iránt a honvéd körökben.

3. A már 1891. orsz. honvédgyűlés által kimondott elv szerint a 65 éven aluliak is részesüljenek segélyben, igen az özvegyek is, és emeltessék fel a napi 5 kr. segély 10 krajczárra.

Az orsz. honvédegyülethez intézendő emlékirat szövegezésére felkéretnek: elnök, dr. Otrobán, Förder és Baráczy.

Muschalek fényképész urnak a honvédek ingyenes fényképeztetéseért jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik. Már 11 bajtárs fényképe életrajzzal együtt érkezett be a kolozsvári orsz. ereklýe-muzeum részére, a többié is mielőbb elvárható. Koós Ferenc tagtárs köztudomásra kívánja hozni, hogy Teleki Sándor gróf 1861-iki legionáriusi hű arczképét az ereklýe-muzeumnak beküldötte Erre felolvastatik az egylet névsora s kitűnik, hogy a halottak száma ez évben 22 volt. Dr. Otrobán felszólítja a jelenlevőket, hogy tagtársak *elhalálozása a lelkészek útján azonnal jelentessék* be az elnökséghez, hogy végtisztességén az egylet *testületileg* vehessen részt. Elnök új egyleti tagul *Baráczy Sándort* ajánlja, ki a *székely hadjárat* történetének megírásával foglalkozik. Végre dr. Otrobán meleg hangon ad kifejezést az egylet hálás elismerésének *Jessensky* elnök ur buzgó, önfeláldozó működéséért, mit a derék elnök megköszönvén, az ülés véget ért.

Szemle.

Pápa, 1892. május 5.

Tek. Szerkesztőség! A mai postával volt szerencsém elküldeni a *Pápai Lapok* 14. számát, melyből 5 *Kis Ernő* ref. főiskolai tanár úrnak az *ihászii* ütközetre vonatkozó tanulmányát, kilencz pedig *Mártonfalusy Elek* nyug. törvénytudós elnök úrnak visszaemlékezéseit tartalmazza. A mennyiben hasonló irányu s tárgyú czikkek a lapban megjelenének, azokat is a legnagyobb készséggel fogom beküldeni.*

Tisztelettel:

Antal Géza,

a Pápai Lapok főmunkatársa.

Irodalom.

Életem és emlékeim 1828—1890. Irta *Koós Ferencz*, királyi tanácsos, tanfelügyelő. Brassó, Alexi könyvnyomdája, 1890. I. köt. (384. l.) szerző arczképével és II. köt. (498. l.) a bukaresti ev. ref. templom és Veress Sándor képével.

Ily czimen adta ki *Koós Ferencz* brassói munkatársunk küzdelmekben, hányattatásokban, de sikerekben is egyaránt gazdag és tanuságos élete érdekes emlékiratait. Műve a legújabb évig felhozott memoire, s mint ilyen tele van úgy régi, mint újabb történelmi, életrajzi és kortörténelmi adatokkal, visszaemlékezésekkel. Ezért tartjuk kötelességünknek megemlékezni róla, mint úgyszólván új munkáról, mely szabadságharcunkra vonatkozólag sok érdekes adalékot tartalmaz.

Szerzőnk azzal a mi honvédeinkre is kiválóan találó óhajtással kezdi előszavát, vajha minden közpályán működő férfi megírná az utókor számára élete és kora történetét. Minket természetesen Koós művének csak 48-as részletei érdekelnek, s így ismertetésünkben ezekre szorítunk.

Az I. köt. III. részében szerző diák-pályáját írja le, mely azonban nem tarthatott sokáig, mert a szabadsági eszmék rohamosan és észrevétlen terjedtek az ifjúság körében. A pesti 12 pont hamarabb lekerült eredetiben

* Örömmel és köszönettel fogadjuk. A lapokat az ereklýe-muzeumban elhelyeztük.

Szerk.

a marosvásárhelyi kollégiumba, mint sem a márcziusi eseményekről a lapokból értesültek volna. És ezzel vége is volt a tanulásnak. Minden diák puskát szerzett magának, kezdték katonailag szervezkedni és a kollégium udvarán, hazafias tanáraikkal együtt fegyvergyakorlatokat végezni; 1848 márczius 21-én pedig óriási fáklyásmenetet rendeztek a városban, mely leirhatatlan lelkesedést keltett. Pünkösdkor az egész kollegium fiatalsága szétoszlott és ki-ki sietett önkéntesként a haza védelmére.

A IV. részben szerző honvédelmét ismerteti közel öt iven. A 20 éves Koós Ferencz Deésen állt be június havában nemzetőrnek, majd Kossuth-huszárrá lett, s mint ilyen került előbb Kolozsvárra és innen 1849 tavaszán nagy viszontagságok közt Szebenbe, Bem tábornok hadtestével, hol márczius 13-ikától 31-ig időztek. Ezután Déva és Temesvár felé vonultak, melynek ostromában is részt vett. Élénk leírásából megismerkedünk most a táborozás nyomorúságával, majd őszinte nyíltsággal adja elő a magyar-becsei ütközet előtti kihágását, huszárcsinyjét, „mely oka lett annak, hogy tizedes soha sem lett, hanem mint közhuszár szolgálta végig az édes haza szent ügyét.“ Innen Szent-Tamás alá vitték, hol az ismert összezördülés történt Prou őrnagygyal, mit az igazsághoz híven és elfogulatlanul adva elő, Jakab Elek könyvének számos hibáját igazítja helyre. Érdeklél olvassuk aztán a hegyesi, a szőregi ütközet, s a temesvári veszített csata leírását, közbeszőve elmésen leirt apróbb hadi és katonai élményekkel. Hanem a fegyverletétel keserű kinjait neki is átkellett visszajövet Déván aug. 17-én este szenvedni, mely után összetörve és kitéhezve menekültek Gyulafehérvárra, honnan többedmagával, kerülő uton sikerült gyalog hazaszöknie Marosvásárhelyre. Így került vissza szegényen, elrongyoltan, kilátások nélkül a menekülő magyar honvéd.

A következő évben Koós újra bement a kollégiumba tanulni. De az idők borulnak, az osztrák rémuralom mind kifejezettebb alakban nyilvánul, 1852 jan. 24-én fogatott el *Török János* marosvásárhelyi tanár társaival, majd *Dózsa Elek*, aztán a diákok közül *Deák Farkas*, június 13-án pedig maga szerzőnk is. Ő csak 9—10 napi börtön után vitézett kihallgatásra, de mivel nem volt mit vallania, többedmagával ismét visszakisérték, hanem 6 heti fogság mulva szerencsésen szabadon bocsátották. Majd árulójuk kiléte felőli véleményeit állítja össze, természetesen a nélkül, hogy annak személyét biztosan megállapítani bírná. A kötet vége felé pedig a 2 évig fogva tartott és meghurczolt *Török János*, *Gálfy Mihály* és *Horváth Károly* 1854 márcz. 10-ikén Marosvásárhelytől történt kivégeztetéséről ír kegyeletes meghatottsággal, mely szomorú alkalomra a kollégistákat a tapintatos tanári kar nem bocsátotta a vesztőhelyre.

Koós Ferencz ezután Bukarestbe került, hol mint lelkes ref. pap 14 éven át működött; de azért könyvének II. kötetében is újra találkozunk honvédelemekkel. A 60 lapot elfoglaló IX. részt egészen ezeknek van szentelve. Apró, de értékes életrajzi adalékokat találunk ebben a Bukarestben tartózkodott 1848—49-iki és 1859—60-iki régi és új emigránsok közel ötven tagjáról, kiket szerzőnk másokkal együtt nemcsak hazafias ügybuzgósággal segítézet, hanem egyrészükkel szoros baráti viszonyban is élt. Leghosszabb élet- és jellemrajzot közöl az 1884. őszén Bukarestben elhalt *Veress Sándor* feledhetetlen barátjáról, „A magyar emigratio a keleten“ cz. munka írójáról, de szépen emlékeztek meg azonkívül *dr. Fialla Lajos*, *Dunyov István*, *Buda Sándor*, *dr. Oroszhegyi Józsa*, *Berezenczey László*, *Czapkay József*, *Dobjeczky Lajos*, *Türr István* tábornok és *Éber Nándor* hazánkfiairól is. Ugyanitt ismerteti törvetői közül *Zellner*

osztrák kanczler, *Szabó János*, *Marghilomán* bukaresti rendőrfőnök, s az álgrof *Béldi* felléptét és ellene intézett kémkedéseit, melyek azonban *Koóst* soha sem birták halóba keríteni.

Munkatársunk adatokban gazdag, szépen megírt műve rendkívül érdekes és ezért melegen ajánljuk olvasóinknak, mint az újabbkori emlékiratok egyik legbecsebbjét.

E ∞ fia.

Petőfi múzeum. A dr. Csernátóni Gyula közreműködésével dr. Ferenczi Zoltán által szerkesztett Petőfi-múzeum f. é. 2. száma a következő érdekes tartalommal jelent meg: *F. Z. Petőfi és Szemere Miklós. Petőfi hirlapi cikkei 1848-ból. (Második közlemény.)* — A „Nemzeti dal“ egykorú német fordításokban. — Petőfi és Horatius. (II. közl.) — *Id. Szimnyei József. Petőfi az „Ellenzéki kör“ pénztárkönyvében.* — *F. Z. A kortársak bírálati Petőfi műveiről.* — Vonatkozások Petőfire. — Vegyes. — A hézagot pótló füzetet ajánljuk a közönség figyelmébe.

Adományok

az 1848—49. orsz. ereklye-muzeumnak.

Az ereklye-muzeumba érkeztek: Kossuth Lajosnak Nagyvárad város közönségéhez küldött levele 1867. okt. 13. „Honvéd“-lap 1849 jul. 30. 184 sz. Vachold Gyula tan. jel. Czikkeljei Bihar megye 1848 márcz. 18. Várad Olasziban tartott közgyűlés jegyzőkönyvének. Veress Endre adománya Herczeg Windisgätz Alfréd szózatja 1848. nov. 13-áról. A gyalui havasokon találta Csegegy Gyula. „A néphez“. Kossuth Lajos szava 1848. szept. 21. Adja Kasztnér Mór. Kossuth és Bem képe. Mihályi Elek adománya. Két Kossuth pénz. Dobos József adománya.

Tisztelt Igazgatóság! Mint 17 éves hazafi, 1848. évi július hó 8-tól 1849. évi augusztus hó 17-ig, a dévai fegyverletételig, a Mátyás-huszárral ezred 1-ső osztályának 2-ik századában szolgáltam, mint huszár tizedes. A Szegeď alatti, szőregi és az utolsó temesvári csatákban részt vettem s ezek után Bem apóval Lugoson át Erdélybe, Dobrára vonultunk, a hol tőle elválván, Beke ezredessel Bem megmentése céljából Dévára jöttünk, a hol is fegyverünket a muszáknak letévé, részben Fejérvárra, részben pedig a kik a szabadságharcban tulajdon felszereléssel szolgáltunk, Nagy-Szebenbe kísértettünk, a hol is 14 nap mulva mindenünk elvétele után részben az osztrák hadseregbe Olaszországba küldtünk, részben pedig megvizsgálás után véglegesen hazabocsátattunk.

Mint ilyen, magam is egy huszár ruhatartót (muntlisakk) megtartottam és 43 évig őrizve, azt van szerencsém a tisztelt múzeum igazgatóságának beküldeni.

Együttal van szerencsém az 1849-ben néhai curiai bíró Ocsvai Ferenc által szerkesztett 6. számú „Honvéd“ című lapot is beküldeni.

Végül van szerencsém a Deésen 1849-ben megalakult katonai kóroda ápolását elvállalt nőegylet jegyzőkönyvét — mit annak jegyzője néhai testvérem Pataki Emiliától örököltem és megtartottam — eredetiben beküldeni.

Ha még lesznek szerencsés ilyféle emléktárgyakat megszerzehetni, nem fogok késni azokat is beszoľgáltatni.

Csernek, 1892. évi márczius hó 15-én.

Pataky Dániel,
Mátyás-huszárral tizedes.

KÜLÖNFÉLÉK.

Berde Mózes volt kormánybiztos elszállítására Kolozsvár város főkapitányságától ezt a felvilágosítást kaptuk: Tekintetes *Kuszkó István* szerkesztő úrnak Helyben.

Becses lapja f. hó 1-én megjelent 10-ik számának „Különfélék“ rovatában Berde Mózes Budapestre szállítását megemlítvén, ezzel kapcsolatban e hivatalnak oly eljárást tulajdonít, mely a valósággal mindenben ellenkezik.

E hivatal ugyanis, miután nevezett hirtokos gyanus magaviseletéről meggyőződött, ez ügyben mindössze csak annyit tett, hogy máj. 12-én 4564 fk. sz. alatt egyik legközelebbi rokonát felszólította, hogy a beteg biztonságba helyezésétől és ártalmatlanná tételéről gondoskodjék. Hogy aztán e rokon földadatát miként végezte, arról e hivatalnak tudomása nincs; az elszállítás kizárólag a család részéről, minden legkisebb rendőri segédlet nélkül történt; tehát a közleményben a rendőrség rovására irt eljárás merőben téves információból származhatott.

Ennél fogva tisztelettel kéri a tényállásnak és igazságnak megfelelő helyreigazítás megtételére.

Kolozsvár, 1892. június 13.

A főkapitányság.

Készséggel adunk tért e helyreigazításnak s a történeti igazság kedvéért megemlítjük, hogy az elalattási és a lakásáról történt kiszállítási műveletnél a hatóság részéről Kolozsvár város kétvizközi kerületének kapitánya *Philipp Gyula* s két *kerületi rendőr* volt jelen a rokon ügyvédjének felhívása folytán.

Fornet Kornél emigráns-hazánkfia érdekes cikket közölve, melegen felhívjuk olvasóink és bajtársaink figyelmét az emigráció és egyes szereplői történetére. Erre vonatkozó cikkeket, apróbb adalékokat, egykoru leveleket stb. terünkhöz képest szívesen közlünk; mert ép az emigráció az, melynek egyes (még ismeretlen) részleteit leírni és bemutatni — a még élő emigránsaink csekély számánál fogva — kötelességünknek tartjuk.

Honvédek arcképe az ereklye-muzeumban. A Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-muzeum részére a honvédbajtársak arcképei örvendtesen szaporodnak. Tervszerűen eddig Tordán és Brassóban indult meg az akció a honvédeknek egyleti úton való lefényképezésére nézve. A kolozsvári honvéd-egylet tagjai többségének arcképei már le vannak téve az ereklye-muzeumban. A jövő hónapban e képek már albumba is helyeztetnek. A honvédek lefényképezése Deésen is megindult a honvéd-egylet körében. Több kép már be is érkezett. A levételeket itt is a kolozsvári Dunky fivérek fiók-műterme eszközli. Kívánatos volna, hogy a többi honvéd-egyletekben is mozgalom induljon a levételek iránt.

Az 1848—49-iki szabadságharcunknak a fővárosi vigadóban lévő muzeuma vásárol és Kossuth vagy Petőfi stb. képekért becsérél 1848—49-ki kéziratokat, nyomtatványokat, fegyvereket és egyéb ereklyéket, de különösen katonai öltözeteket és képeket. Küldemények az 1848—49-ki emlékek gyűjteményének a fővárosi vigadóban, Budapestre czimzendők.

A szabadságharc zenéje. Az 1848—49-iki emlékeknek a fővárosi vigadóban lévő gyűjteménye már fölkerlte a közönséget mindama dalok beküldésére, melyek a szabadságharc idején a nép ajkán termettek, és mint ilyenek többnyire csak az illető vidéken ismertek. E felhívásra számos és becses küldemény érkezett, de a legtöbb dal szövegéhez nincsenek hangjegyek. Az 1848—49-ki emlékek gyűjteményének rendezői igen kérik a dalok beküldőit, hogy a versekhez hangjegyeket is szíveskedjenek odairni. A legjobbnak ítélt küldeményért 100 frt értékű Kossuth olajfestményt ad a rendezőség, és Kossuthnak életnagy fényképutánzatú képét pedig megkapják mindazok, a kik eddig, vagy ezután bármily tárgyat küldtek a kiállításnak.

Biharmegye zászlója. A koronázási jubileum alkalmával a megyeház épületének csinos díszítése közt egyik kapu feletti ablakból egy kisebb fajta, kopott, zöld selyem lóbogó függött alá, melyről kevesen tudták, hogy az a megyei levéltár egyik legérdekesebb ereklyéje. Mayer Antal megyei tiszviselő kerítette elő s tüzte ki. A lóbogó egyik oldalán Magyarország, másikán pedig Biharvármegye címere van s ezüst szegély köríti. 1797-ben

keszítettette a megye s a megyei nemzetőrök harcoltak alatta a szabadságharc idejében s a függetlenségi harc után *Till József* honvéd százados a derekára csavarva mentette meg, míg 1867-ben, mint csendbiztos beküldte a megyéhez, hol a közgyűlés lelkesült örömmel fogadta az ereklyét.

A szabadságharc egy hősnője nyomorban. Temesváron nagy inségben él özvegy Mészáros Károlyné, született Viola Anna, 1848—49-iki honvéd tizedes. A lelkes honleány szabadságharcunk huszonkilenc csatájában vett részt s most, aggkorára, nyomorog. Mint Temesvárról írják, a hősnő számára gyűjtést indítottak meg.

A nő-honvéd temetése. Ujpesten m. hó 30-án temették el a polgárság nagy részvéte mellett Pasché-Lebstück Máriát, a nő-honvédet, kinek életrajzát Jókai Mór lapunkban oly szépen megírta s kinek halálhírét lapunk mult számában közöltük. Sirjánál Kis Oszkár volt negyvennyolczas honvéd mondott rövid búcsuztatót.

Rovott előéletű. Tekintélyes öreg úri emberrel esett meg a fenytő járásbírósnál a napokban, a hova tanunak volt beidévezve.

— A neve?

Megmondta a nevét.

— Vallása?

— Római katolikus.

— Kora?

— 60 év.

— Volt-e büntetve?

— Voltam.

Megütődve néztek rá. Hogyan? Ez a tekintélyes ember? A bíró megzavarodva folytatta:

— Mire?

— Börtönre.

— Mikor?

— *Negyvennyolcz után.*

Szerk. üzenetek.

M. L. Tévedés emberi dolog s 44 év után, annál kevésbbé lehet ezt elkerülni, mert közvetlen az események után keletkezett leírásokba is csuszta be tévedések. Mindenkinek joga, sőt kötelessége azonban az észre vett hibákat tárgyilagosan helyreigazítani, mert a történetíró előtt a tényállás több oldalról való megvilágítása által domborodik ki az események tiszta és hű képe. Az emlékeit várjuk. Levélben egyebekre. A Kubin. A honvédek statisztikája nagyon becses összeállítás, melynek sok praktikus haszna is lesz. Szerettük volna egyszerre közölni, hogy nagyobb érteke legyen, nagy terjedelme azonban mind e ideig gátolt ebben. A kiváló munka feltűnést fog kelteni országszerte. Soron vannak: „A kolozsvári 3 fontos ágyúüteg. „Adatok az orosz intervenció történelméhez“, Jegyzetek 1848—49-ről“ (újabb adatok Petőfi életéről) — Ny. Gy. Eszék. Kaptuk a levelet. — L. J. Bpest. Természetesen. Hisz mindenkinek jó kedvvel és jó szívvvel osztózni kell a szerkesztőség munkájában. Csak úgy lehet sikert elérni, ha mindenki megteszi azt, a mire lelkesedése és tudása képesíti. — J. K. Igaz. A munkatársak gárdája kiváló erővel növekszik. Az ünnepélyes bemutatás a jövő számban lesz. — S. L. Bécs. Ne tessék csudálkozni. Gyorsaság, nem boszorkányság. Minden levélre „röptében“ felelünk. „Tábori irodánk“ jó erővel gyarapodott, gyorsan megy az írás, mint hajdan a Bem táborában. — P. A nyugtázásokkal egészítettük ki az oldalt. Mostanában sok volt a közlendő. Az adományok rovata mindig kinn rekedt, jövőre ezt is rendezzük. — Matolai Etele S.-A.-U.-Hely. Utánna nézettünk a dolognak. A Cserei naplójában Nagy Jenő ezredes neve s mint a 9. hadtest parancsnoka van bevezetve. Az írás is egészen tiszta, mint V. E. munkatársunk jelenti s így a másolási hiba lehetősége ki van zárva s lapunk 46. oldalán a 2-ik hasáb 18-ik sorában foglalt adatok a Cserei naplójával megegyeznek.

NAGY SÁNDOR GYÓGYSZER-TÁRA

a „Vörös kereszt”-hez

12 1—

MAROS-VÁSÁRHELYI, SZENT-GYÖRGY-UTCA 4. IK SZÁM.

Gyógyszerészeti kitűnlegességek. Illatszerek. Pipere és Gyógy-szappanok. Gyógyborok. Valódi tokai asszu, francia és magyar Cognac. Mindennemű asványvizek raktára.

Legtűnőbb minőségű „China malaga” és „China yas malaga bor”. Sebészeti segédeszközök, kötszerek stb. Átlánlom már évek óta közkeveltségnek örvendő alábbi „Gyöngyvirág” különlegességeimet:

„GYÖNGYVIRÁG” HÖLGYOR.

A jó arczor általában szákséggel holtigok számára. Tűnődséggel, hogy a bort lejtészetes fehérségben, hrom és sima színben tündököl, hogy majest, leges és nagy kiterjedésben származott föltekett előd; annak elkezesítésre a főmaga legfőbb tökélyére kell hogy emelve legyen, hogy pusztára szemmi nyomát ne jeltessen az arczor ézvevent és hogy vegni semmi aralmas any-
gót nem szabad tartalmaznia.

Mindenem tulajdonosok a „Gyöngyvirág” hölgyorban feltalálhatók.
A „Gyöngyvirág” hölgyor főhöz- és rössaszobák kapható.
Ára egy doboznak 40 kr.

„GYÖNGYVIRÁG” SZÁJVIZ.

Ezen szájvize mindennemű szájhelyek olyan legjobb or- és gyógyeset, különösen általánok könnyen vérsé fogyynak, a nyelven vagy a szájban előforduló pattanásoknál, szemközben bármilynemű fogfájásnál, Meggyitolja a fogfőképezőtest, a száj izét javítja és költőleg hat, a dohsnyvás, étel- és odvas vagy mi-fogak által előidézett kellemetlen szagot eltávolítja.
Egy evokandnyit szájvizet egy nagy pohár vízbe öltve, a száj többször jól kibővíthetik. Különösen ajánlatos este lefekvés előtt használnia.
Ára egy doboznak 40 kr.

„GYÖNGYVIRÁG” TOGPOR.

E gyógyszerel fogporok a fogak tisztítására való alkalmatlan által nomenek az anyagja kellemetlen fogfájástól el, hanem a fogak fehérsége, zománccorok fhomaga és tartósága is mindinkább előmozdítanak. A fogak tökélet maradt élelményekor rothadást megelőzve meggyitja. A szájüregben és nyelven tartamán szokott apó pattanások képződését gátolja, melyre azok győzelmest előidézik.
Ára egy doboznak 40 kr. Egy kitűnő minőségű fogkele bezzá 40 kr.

„GYÖNGYVIRÁG” ARCZIKENŐS.

Ezen arcikenőcs sepi, málfolokt, olajs, apó pattanások tá az arczor és orr városága ellen, mint a legjobb arczkeményvel használható szer általánok. Elégécsos este lefekvés előtt egy boronyit frangján az arczra kerini és reggel „Gyöngyvirág szappan” segélyével sóf vagy főt vizzel lemosni.
Ára egy doboznak 40 kr.

Dr. Tischler Gyula fogorvos elismert legjobb hatású szájvize és fogporának főraktára.

Nagy Sándor gyógyszer-tára a „Vörös kereszt”-hez M. Vásárhelyi, Sz. György-utca 4 sz.

Kérlek kérdézősködéseknél és rendeléseknél az „1848—49. Tört. Lapokra” hivatkozni.

„GYÖNGYVIRÁG” MOZDÓVIZ.

Éppen olyan hatású bír, mint a „Gyöngyvirág arczenőcs”, különösen ajánlatos az ugynevezett folyás vagy zsinon arczbőrre, melynek, rövid használat után, természetis színet visszatallja.
Használati tanítás: Mozdóvize elégséges egy kévtelendnyit fölteni a arcz az arczot megmozgani vagy egy kis darab paha. lezomgyta. fölthve, azzal az arcz egyenes beátráztendő.
Ára egy doboznak 40 kr.

„GYÖNGYVIRÁG” SZAPPAN.

Kitűnő minőségű, 6 kellemes illatú szappan, mely a fenti kenőcs és vizez használatá, azok hatását meggyitja előférti.
Ára egy darabnak 40 kr. — 3 dbb egy csinos dobozban 1 fr.

„GYÖNGYVIRÁG” ILLATZER.

Igen kellemes erdei Gyöngyvirágpi készült illatzer.
Ára egy kis doboznak 40 kr, nagy doboznak 1 fr. 20 kr.
Ezeken kívül ajánlom még a következő készímenyekemelt:

„Sóboroscs” 40 és 80 kr.

Hatfeszítőszer, mely a hajnak természetis fényt és szép fekete színt rövid használat után beátrállítja. Ára egy doboznak 40 kr.

„Istisós fogcsesz” 20 kr.

Illatos fogcsesz, mely a fogfájást rövid idő alatt meggyitja. Ára egy kis doboznak 20 kr.

„Gilisza osokoldódé” 10 kr.

Jegetyűthető és keményítő, fehéremű jegetyűsége. Ára 40 krajzár.

„Magyar bajnaskenőcs” 4 színben 10, 15 és 20 kron

dobozokban.
Tűnőszemintipusz, számtalan esetben jó eredményzel használható. Ára 10 kr.

„Píngolpapus Poortvize” 10 és 50 kr.

Illatvolkására. Ára egy doboznak 10, 20 és 50 kr.

Ártalmas anyagoktól teljesen ment

vegytisztta folyékony szénsavval

készült

SZIK (SZODA) VIZ

VALENTINI gyógyszerész

szik viz-gyárából,

Kolozsvárt, Klímonostor-utca.

A szik iznek ezen legújabb gyártási módja az ipar
törén a legfontosabb vívmányok egyikének tekinthető,
minthogy **csakis ezen gyártási mód nyújt kel-
biztosítékot** a n. é. fogyasztó közönségnek egy min-
den tekintetben kifogástalan, vegytiszta, minden idegen
káros anyagtól ment Szikvizet élvezhemi.

E hirtű és legszénatdusabb saavanyvíz a bort
mindenkor csak javítja, az emésztést nagyban elősegíti,
gyomor- és bélhurtoknál, nádor, hányinger vagy hányás
ellen, nemkülönben lázas állapotoknál fellépő szomjúság
oszláptárára orvosilag rendeltetik.

Vegyjleg megvizsgálatott a helyi nék. kir. vegyki-
sérlet állomásánál, nemkülönben a helyi m. kir. tud.
egyetem orvos-vegytani intézetben és mindkét helyen Szik-
vizem minden tekintetben kifogástalannak találattott.

6000 töveg áll a n. érd. közönség rendelkezésére
és kívánatra házhoz is szállittatik.

Kapható minden helybell gyógyszer-
tárban, cukrászdában, kávéházban, ven-
déglőben, fűszer-, esemege- és borüzle-
tekben.

6 5-10

Hid-uteza 24. sz. a.

legjutányosabb és a legnagyobb
választékban kaphatók :
mindenféle szövetek, angol, fran-
czia gyapjú ruha-szövetek csikós
és koczkás mintákban. Loden és
mindennemű színes és fehér
barchentek, mindennemű kendők,
asztalneműek, segesvári szőtte-
sek, oxfordok, csipkék: kész fe-
héreneműek stb.

Legolcsóbb forrás

ajándékokból.

Legnagyobb választék

GALANTERIA

és

gyermekjátékban.

Főtéren Orbán József

kávéháza mellett, br. Jósika-
házban legjutányosabban kapható:

Marburgi czipők gyári raktára
Posztó férfi- és nő-kalapok; ügy-
szintén t. li sapkák. Férfi ingek
és nyakkendők. Galanteria, No-
rinbergi áruk. Gyermekjátékok,
illatszerek. Bőröndök, sétatál-
czák.

Kolozsvárt KOHN LAJOS vezetése alatt.

Fiók-üzlet DEESEN,

Tüzes Karácsony-házban,

legnagyobb és legjutányosabb
forrás:

Marburgi czipők gyári raktára;
úgyisintén Norinbergi, rövid-
áru, gyermekjátékok, kalap,
fehérenemű és rőfös divatáruk-
ban.

Egy cséki

SPITZER-ARCZKENŐCS

30 kr.

Egy fél rud

ESZÉKI SZAPPAN

20 kr.

— 6 — 06

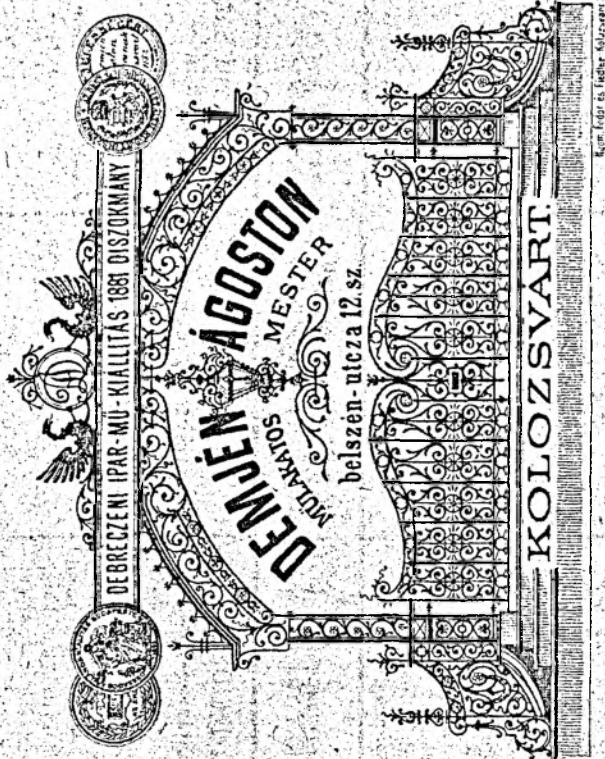
„Budapesti Bazár“ czég!
tévedés kikerülése végett meg-
jegyzem:

Bodor-ház, belmagyar-utca 3. sz.

Legjutányosabb forrás:

Gyermekjátékokban, norinbergi,
rövidáru, czipők, kalapok, sap-
kák, ingek, nyakkendők és ha-
risnyák.

Díszkapuk, műkovácsolt luszterek, lámpák, gyertyatartók, virág-asztalkák, vastetők vaslemezzel vagy üveggel fedve. Mindenféle épület-lakatos munkák, vasfolyosók és vaslépcsők. Készít balkon-



lépcső- és sir-rácsokat, főző kemencéket, lábon állókat rakott téglával vagy kalyhával bármilyen nagyságban jótállás mellett.

A „KÖZMŰVELŐDÉS” IRODALMI ÉS MŰNYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

KOLOZSVÁRT (főküzet BRASSÓBAN)

szives figyelmebe ajánlja a modern graphikai követelményeknek megfelelően berendezett

KÖNYVNYOMDAJÁT

mely újabban a legdiszesebb betűkkel szaporított s így a legkényesebb igényeket is kielégítheti. 22 6—

KÖNYOMDÁJA, LITHOGRAPHIÁJA

melyben a legjelesebb erők s a legkitünőbb gépek vannak alkalmazva, a fővárosi és külföldi nagyobb műintézetek méltó versenytársa.

Arai határozottak, olcsók.

Videki megrendeléseket pontosan teljesít.

HARANGÖNTŐDE

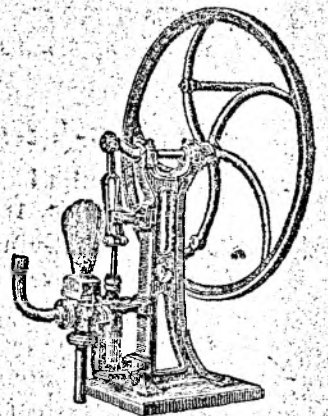
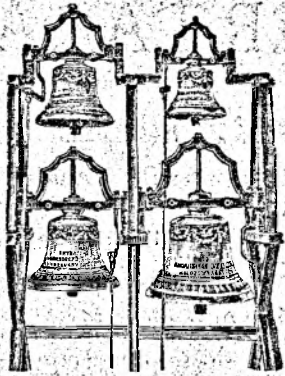
Alapított 1770-ben.

ANDRASOFSZKY EFRAIM

(Az 1885-iki budapesti orsz. kiállításon jurytag)

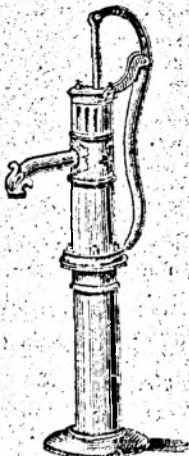
Több kiállításon első díjat nyert.

Kolozsvárt, a bel- és külmagyar-utca sarkán, saját házában.



ERDÉLYI ELSŐ SZABADALMAZOTT

nagy és kis harangok, valamint mindenféle rézárak öntődéje, kutak, szivattyúk, tűzfecskendők, gőz- és vízvezetési szerelvények **LEGNAGYOBB MŰHELYE.**



Ajánlja a főtiszt. papság, egyh. községek, azok gondnokai, valamint gyártulajdonosok figyelmébe a jelenkornak mindenekben megfelelően, legújabban berendezett, az erdélyi részekben legnagyobb harangöntődéjét;

az általa felfalált s a birodalom mindkét felében kir. szabadalommal kitüntetett, a harangnak vaskoronávali felszerelését, melynek előnye, hogy a harang fogas ringón, ahoz alkalmazott ágyon minden kénőcs nélkül mozog, az ütője — mely rész s így a harang oldalát nem gördözi — szij helyett szintén réz hengerre van alkalmazva, a harangozás az eddigi erőnek egy negyed részével eszközölhető és a legszebb hangadás eszközölhető elő.

Elvállalja mindenfajta harang öntését, úgy a legnagyobb méretű, mint a legkisebb csengetyűk z-nészi-leg üszhangzó csoportjai felállítását, elhasznált, megrepedt harangok újra öntését, valamint régi harangok újbóli felszerelését könnyebb járásmód szerint;

mindennemű utcai, kerti kutak, tűzfecskendők készítését, valamint iskolai és vasuti csengetyűk és harangok öntésére is — gyors szolgálat és jutányos ár mellett — vállalkozik. Kisebbs fajta harangok raktáron készen vannak. Gőz és vízvezetési munkálatokat teljesít, szökőkutakat és villámhárítókat felállít.

Ugy vidéki, mint helybeli szakmájába vágó minden megrendeléseket gyorsan és pontosan, szolid és jutányos árak mellett teljesít. Árjegyzékeket és költségvetéseket ingyen és bérmentve küld.

